1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ"
Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".

Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ

Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(36-րդ ՏԱՐԻ)
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ
Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 5 ՌՈՒԲԼԻ
Ամսական Մէկ րուբլի

Ամերիկա տարեկան . .	6 դոլար
Եւրոպա » . . .	30 ֆրանկ
Պարսկաստան » . .	10 րուբլի
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել	40 կոպ.

ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ռուսական պաշտօնական հաղորդագրութիւնը, որ տպվում է այսօր «Մշակում», առանձին ուշադրութեան արժանի է:

Նա իր մէջ պարունակում է քաղաքական մի ծրագիր, որը կրելով միջազգային բնաւորութիւն, որոշ պահանջների և պարտաւորութիւնների սահմաններ է շօշափում Թիւրքիայի և մի քանի պետութիւնների համար:

Ռուսական հաղորդագրութիւնը ընդառաջ է գնում Թիւրքիայի այն հաւատիացումներին թէ, սահմանադրութեան օրով վերանորոգութիւններ կը մտցվեն Մակեդոնիայում: Եւ Ռուսաստանը գոհացում ստացած կը լինի, եթէ Թիւրքիան կիրագործի այն, ինչ որ նա պարտաւորվել է կատարելու դաշնագիրներով:

Առաջ թիւրքական խոստումները տրվում էին սուլթանի և Բ. Դրան կողմից, այժմ նրանք տրվում են սահմանադրական կառավարութեան կողմից: Առաջ միջազգային պարտաւորութիւնների կատարման պատասխանատուութիւնը վերցնում էր իր վրա սուլթանի հրաւիրված և նշանակած փոքրաթիւ խորհրդակիցների խումբը, այժմ նոյնը իր ուսերի վրա է բարձրացնում ժողովրդական ներկայացուցչութեան հեղինակութիւնը:

Որքան կարող և կորովի կը լինի նոր թիւրքական կառավարութիւնը կատարելու իր վերցրած յանձնարարութիւնը՝ այդ ցոյց կը տայ մօտիկ ապագան: Նա խոստանում է գործել արժանաւոր կերպով: Եւ պետութիւնները իրանց կողմից համաձայնում են սպասել:

Այն յայտարարութիւնը, որ արել է Ռուսաստանը, համապատասխան է նոյնպէս Անգլիայի բռնած դիրքին:

Եւ անհասկած, մակեդոնական և նրա նման ուրիշ հարցեր, օրինակ հայկականը, կը բարձվեն ասպարէզից, եթէ Նոր-Թիւրքիան ընդունակ կը հանդիսանայ բաւարար կերպով լուծելու նրանց:

Սակայն, կարող է պատահել, որ Թիւրքիան և իր նոր ղեկավարներով անկարող կը լինի բաւարար կերպով կատարել իր պարտաւորութիւնները:

Այն ժամանակ՝ ինչ:

Ահա այդ հարցին պատասխան է տալիս ռուսական հաղորդագրութեան երկրորդ մասը:

Նա յայտնում է, որ այն ժամանակ Ռուսաստանը դարձեալ ասպարէզի վրա կը դնի այն պարտաւորութիւնների կատարման հարցը, որոնք դրվել են Թիւրքիայի վրա միջազգային դաշնագրերով:

Անգլիայի և Ռուսաստանի միաբնոյթ յայտարարութիւնները ցոյց են տալիս, որ ռեվելեան որոշումները հիմնված են հաստատ ծրագիրների վրա և որ Թիւրքիան կանգնած է ներկայումս կտրական պահանջների առաջ, որոնցից նա խուսափել չէ կարող խոստումներով, որքան էլ դրանք փայլուն և հրապուրիչ չերևան իրանց արտաքին հանգամանքներով:

Թիւրքիայից իրական գործ է պահանջվում, միջազգային պարտաւորութիւնների իրական կատարում:

Թէ Թիւրքիայի մէջ ապրող ժողովուրդները և թէ Եւրոպայի խիղճը պահանջում են խոստումների և պարտաւորութիւնների կատարումը:

Միթէ այս անգամ էլ պէտք է գործը ձգձգվի:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 26 յուլիսի

Արտաքին գործերի մինիստրը ուղարկեց Բերլինի, Վիէննայի, Լոնդոնի, Պարիզի և Հռոմի ներկայացուցիչներին իր մշակած և Լոնդոնի կաբինետի կողմից ամբողջապէս ընդունված ռէֆօրմների նախագիծը Մակեդոնիայի համար շրջաբերական մի հեռագրի հետ միասին, որի մէջ այն միտքն է յայտնում, որ նախագիծը հաղորդվում է միայն ի տեղեկութիւն, որովհետև, Պետերբուրգի կաբինետի կարծիքով, եւրոպական պետութիւնները, ի նկատի ունենալով վերջին դէպքերը Թիւրքիայում, պարտաւոր են առ այժմ ձեռնպահ մնալ որևէ գործողութիւններից, այնպէս անվստահութիւն կը համարվէր դէպի սուլթանը և թիւրքաց կառավարութեան ընդունած որոշումը՝ իրագործել իրանց յայտարարած վերանորոգութիւնները: Այդ հեռագրում յայտարարվում է, որ Ռուսաստանը բուռն համակրութեամբ և հետաքրքրութեամբ հետևում է Թիւրքիայի ջանքերին՝ ապահովել իր հրամանագրած ռէֆօրմների իրագործումը, և որ ինքը կը խուսափէ որևէ այնպիսի քայլից, որը կը դժուարացնէր այդ նպատակի իրագործումը: Վերջում սակայն շեշտվում է, որ, հաւատարիմ մնալով իր պատմական աւանդութիւններին և յենվելով դաշնագիրներից բղխող իրաւունքների վրա, Ռուսաստանը միայն այն ժամանակ կատարած կը համարէ թէ իր և թէ մնացած եւրոպական պետութիւնների վրա դրված պարտականութիւնը Մակեդոնիայի վերաբերմամբ, երբ սուլթանի ձեռք առած միջոցները իրական բարւոքում կը մտցնեն այդ շրջանում. հակառակ դէպքում ռուսաց կառավարութիւնը իր պարտքը կը համարէ մատնանիշ անել պետութիւններին նրանց՝ այժմ ընդհատված միաբան վերանորոգչական գործունէութեան վերսկսման անհրաժեշտութեան վրա: («Հ. Գ.»)

Կ. Պոլիս, 27 յուլիսի

Յուլիսի 26-ին Նէլիդօվ, խօսակցելով մեծ վէզիրի հետ, հաղորդեց, որ Ռուսաստանը առաջարկեց պետութիւններին ժամանակաւորապէս ձեռնպահ մնալ այն ամէն գործողութիւններից, որոնք կարող են թարգմանվել որպէս անվստահութիւն դէպի սուլթանը և նրա կառավարութիւնը, նոյնպէս և դէպի այն ձեռնարկութիւնները և ռէֆօրմները, որոնք պէտք է գործադրվեն Թիւրքիայում, և համակրութիւն էր յայտնում Թիւրքիայի ջանքերին հաստատել ռէֆօրմները: Ռուսաստանը ոչնչով չէ ցանկանում արգելք լինել այդ բանին, սակայն, աչքի առաջ ունենալով իր իրաւունքները, իր նպատակը իրագործված կը համարէ միայն այն ժամանակ, երբ Թիւրքիայի ձեռք առած միջոցները իրապէս բարւոքում կը մտցնեն Մակեդոնիայում: Մեծ վէզիրը հաւատացրեց Նէլիդօվին, որ Թիւրքիան բարեկամաբար է տրամադրված դէպի Ռուսաստանը.

(«Հ. Գ.»)

Կահիրէում տեղի է ունեցել մի մեծ ժողովրդական միտինգ սահմանադրութիւն մտցնելու առիթով: Ճառախօսների թւում էր խըդիվի ազգական աբբաս-Հալիմը: Եգիպտական նոտարների կողմից մի պատգամաւորութիւն ներկայացել է խըդիվին, որը ներկայումս Շվէյցարիայում է գտնվում, խնդրելով նպաստել Եգիպտոսում սահմանադրութիւն մտցնելու: Խըդիվը յայտարարել է իրան՝ կողմնակից ազատագրական շարժման, որը բռնկել է արդէն Արևելքը: («Рѣчь»)

Լոնդոն, 27 յուլիսի

Մակեդոնական ռէֆօրմների հարցի վերաբերմամբ Րէյտէրի գործակալութիւնը տեղեկացել է, որ անգլիական կառավարութիւնը այն պատճառներով, որ նման են ռուսական յայտագրի մէջ բացատրվածներին, ընդունեց գործունէութեան նոյն եղանակը անգլիական առաջարկութիւնների վերաբերմամբ՝ շարժուն զօրաբաժիններ կազմելու մասին Մակեդոնիայում.

(Հ. Գ.»)

Պարսկաստանի շահ Մահմեդ-Ալի Միրզան թիւրքական սուլթան Աբդուլ-Համիդին ուղարկել է մի հեռագիր, որտեղ, ուրախութիւն արտայայտելով Թիւրքիայում սահմանադրութիւն յայտարարելու առիթով, յոյս է յայտնում, որ նոր ռէժիմի բարեբեր պայմաններում կը վերածնվի թիւրքական ժողովուրդը:

Այդ հեռագրի մէջ, ի միջի այլոց, կայ մի այսպիսի դարձուածք. «Ժողովրդական ներկայացուցիչները անպայման աւելի լաւ գիտեն երկրի կարիքները, քան մինիստրները»:

(«Зак.»)

Թէհրանից հաղորդում են, որ Թիւրքիայում կատարված անցքերի մասին ստացված լուրը ցնցող տպաւորութիւն է թողել Պարսկաստանում:

«Սուլթանի տուած իրաւէն սահմանադրութիւնը վերականգնելու մասին շշմեցրել է ամէնքին Թէհրանում, կայծակի հարուածի նման,—ասում է «D. Mail» լրագրի թղթակիցը:—Թիւրքիայի դեսպանը չէր հաւատում իր աչքերին, երբ կարդում էր ստացված հեռագիրները: Պարսկական րէակցիոներները ցնցված են և զայրացած. ազգայնականները յոյս են տածում, որ Թիւրքիայում տեղի ունեցած անցքերը կը ներգործեն շահի ապագայ քաղաքականութեան վրա»:

Թաւրիզ, 26 յուլիսի

Յուլիսի 24-ին և 25-ին տեղի ունէր հրացանաձգութիւն և թնդանօթաձգութիւն: Կան զոհեր: Եկան և կանգ առան շահի՝ քաղաքից դուրս գտնվող այգում 300 շահսէվան ձիաւորներ. սպասվում են էլի օգնական ոյժեր: Ատրպատականի կառավարիչ Այն-ուդ-Դօուլէ, որը դուրս էր եկել Արդաբիլից յուլիսի 23-ին, գալիս է Թաւրիզ երկու օրից յետոյ: Թէհրանից մի զօրաբաժին իր հրամանատար Նասր-ուս-Սալթանէի հետ միասին գալիս է այս օրերս: Սամթար-խանին օգնութեան նոյնպէս եկան մի քանի տասնեակ ֆէդայիներ Կովկասից: Չարդարացան այն լուրերը, որ իբր թէ թիւրքերը մտնում են Թաւրիզին.

(«Հ. Գ.»)

Թաւրիզ, 27 յուլիսի

Վաղ առաւօտից մինչև արևի մտնելը մի քանի տեղերում կատաղի հրացանաձգութիւն կար, որին մասնակցում էին Նաբեկ շահսէվան ձիաւորները: Յեղափոխականները մեծ կորուստներ ունեցան: Ի միջի այլոց նրանք կորցրին իրանց թնդանօթները: Հեռագրաթելը հրացանաձգութիւնից իւրաքանչիւր ժամ վնասվում է. («Հ. Գ.»)

Սէվաստոպոլ, 27 յուլիսի

Տեղական թիւրքաց հիւպատոսը յայտնեց, որ թիւրքահպատակ երիտասարդ թիւրքերին և հայերին սուլթանի շնորհած ներման պատճառով թոյլատրված է հայրենիք վերադառնալ: («Հ. Գ.»)

ՕՐՄԱՆԵԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՊԱՇՏՕՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

Հեռագիրը լուր բերեց, որ հայոց պատրիարք Օրմանեանը փախել է Կ. Պոլսից և որ հայոց ազգային խորհուրդը զրկել է նրան իր պաշտօնից: Հեռագրում այդ դէպքի պատճառների մասին ոչինչ չէ ասվում. պարզ է, որ ազգային խորհրդի ժողովում այնպիսի խիստ յարձակումների է ենթարկվել, որ նա ստիպվել է թողնել ժողովը ու հեռանալ սրահից: Կասկածից դուրս է, որ այդ ամբողջ միջնադէպը առաջ է եկել Թիւրքիայում կատարված պետական յեղաշրջումի պատճառով: Այստեղ մի քանի տեղեկութիւններից դատելով, Օրմանեան պատրիարքը, որ իր դժուարին պաշտօնում եղած ժամանակ միշտ վերին աստիճանի զգուշաւորութիւն էր բանեցնում, պնդելիս է եղել, որ հայ ազգի անունից շնորհակալութիւն մատուցվի սուլթանին, սահմանադրութիւն մտցնելու համար, և խիստ ընդդիմադրութեան է հանդիպել ազգային խորհրդի կողմից:

Օրմանեան պատրիարքը հայ եկեղեցու ամենանշանաւոր ներկայացուցիչներից մէկն է և աչքի ընկնող գիտնական է: („Бирж. Вѣд.")

Պարիզի «Matin» լրագրի սեփական թղթակիցը հեռագրում է Կ. Պոլսից յուլիսի 30/18-ին.

Ես տեսակցեցի հայոց պատրիարք Օրմանեանի հետ:

Նա յայտնեց ինձ, որ իր հրաժարականի պատճառները այն մեղադրանքներն էին, որ արվեցին իր դէմ, թէ իբր նպաստաւոր չէ այժմեան շարժմանը:

«Ես կոչվեցի պատրիարքական պաշտօնին Հայաստանի խժդժութիւններից անմիջապէս յետոյ: Ես ստիպված էի զիջումներ անել իշխանութեան և այդ զիջումները այսօր համարում են թուլութիւն:

«Ես հաւատում եմ սահմանադրութեան, բայց չեմ հաւատում ներկայ շարժման անկեղծութեան: Դա յարդի կրակ է: Շատ են խօսում եղբայրութեան մասին: Մի օսմանցի գնդապետ եկաւ այսօր քարոզելու հայոց եկեղեցում:

«Չը պէտք է սակայն մոռանալ, որ հայերը ունեն սեփական սահմանադրութիւն և առանձին աւանդութիւններ:

«Մենք կարող ենք ընդունել, որ ծառայենք օսմանեան զօրքի մէջ, բայց մեզ հարկաւոր են գրաւականներ մեր կրօնական արտօնութիւնների համար»:

Յամենայն դէպս, այս տեղեկութիւններից երևում է, որ Պետերբուրգի Հեռ. Գործ. լուրը, թէ Օրմանեան պատրիարք մեկնել է Ռուսաստան, ճիշտ չէ:

Կ. Պոլիս, 26 յուլիսի

Այստեղ կալանաւորվեց հայոց նախկին պատրիարք Օրմանեանը հայկական կոմիտէտի պահանջով: Ոստիկանութեան մինիստրութիւնը նրան մեղադրում է 40,000 ոսկի վատնելու մէջ:

(«Հ. Գ.»)

Թիւրքահայերի պատրիարք Օրմանեանին պաշտօնից հրաժարեցնելու մասին թերթերը հաղորդում են.—Օրմանեանի նախորդը՝ Իզմիրլեանը միշտ բացարձակ կերպով հակառակ էր սուլթանի քաղաքականութեանը հայերի վերաբերեալ, և, իբրև շնորհակալութիւն, նա հայերից «երկաթէ պատրիարք» անունը ստացաւ: 1895 թ. յուլիսին սուլթանը Իզմիրլեանին աքսորեց Երուսաղէմ, իսկ նոյն տարվայ օգոստոսին Պոլսում հայկական կոտորածը տեղի ունեցաւ: Հոկտեմբերին Բ. Դուռը 80 հլու ընտրող հայեր ժողովեց, որոնք պատրիարք հռչակեցին Բ. Դրան մատնանիշ արած Օրմանեանին: Օրմանեանը Եդիրնէ Քեօշկի սարկաւագի ծառան էր. հայերի եկեղեցական և դպրոցական առանձնաշնորհներն ոչնչացվեց, Հայաստանից եկած գանգատաւորներին՝ թիւրք իշխանութիւններ կատարած խժդժութիւնների ու բռնութիւնների մասին՝ Օրմանեանը ընթացք չէր տալիս, իսկ գանգատաւորները յայտնի էին դառնում թիւրք կառավարութեանը: 1899 թւականին բոլոր հայկական կուսակցութիւնները Հաագա ուղարկեցին Մինաս Չերազին, որպէսզի Հաագայի կօնֆերենցիային յիշեցնել տան հայ ժողովրդի դրութեան մասին: Օրմանեանն էլ իր կողմից այնտեղ մի անձ ուղարկեց (այդ անձը հայերի մէջ լրտեսի հռչակ էր վայելում), Հաագայի կօնֆերենցիային յայտնելու համար, որ Մինաս Չերազը օրինական լիազօրութիւն չունի: Բոլոր հայ ուսումնարաններից Օրմանեանը նպաստում էր միմիայն իր հիմնած հոգևոր դպրոցին, ուր նեղ յետադիմական և կղերական ոգին էր թագաւորում: («Рус. Вѣд.»)

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՇԵՄՔԻՆ

Կ. Պոլսից յուլիսի 22-ին հեռագրում են «Р. Сл.»-ին.

Փոքր-Ասիայից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, տեղական իշխանութիւնները բոլորովին անպատրաստ գտնվեցին սահմանադրութեան նկատմամբ. Զմիւռնիայում և Վանում իշխանութիւնները կասկածեցին հեռագիրների ճշտութեան վրա: Վանի բանտից արձակել են միայն մահմեդականներին, իսկ հայերին պահել են:

Կոստանդնուպոլսում, ընդհակառակը, երէկ տեղի ունեցաւ հայ-թիւրքական հսկայական մի մանիֆեստացիա հայոց գերեզմանատանը՝ 1896 թւի ջարդի ժամանակ ընկած զոհերի գերեզմանների վրա:

Հրատարակված է առաջին պարլամենտի մշակած ընտրողական օրէնքը, որը իր ժամանակին հաստատութիւն չէր ստացել: Պարլամենտը կը գումարվի նոյեմբերի 1-ին:

Վիէննայից իշխ. Գրիգորի Տրուբեցկոյը հեռագրում է յուլիսի 22-ին.

Սալոնիկում Օլիմպոս հրապարակի վրա քաղաքացիներն արձան են կանգնեցնելու թիւրքական սահմանադրութեան ստեղծող Միդհատ փաշայի համար: («Р. С.»)

Կ. Պոլսից հեռագրում են, որ սուլթանը վերացրել է իր հարեմի համար երիտասարդ աղջիկներ տալու տուրքը: («Р. Сл.»)

Կ. Պոլիս, 27 յուլիսի

Հրատարակված է իրադէ Պարիզի, Պետերբուրգի և Վաշինգտոնի դեսպաններին պաշտօնանկ անելու մասին: Բ. Դրան մօտիկ շրջաններում ասում են, որ մտադրութիւն կայ պաշտօնանկ անել Բերլինի, Մադրիդի, Բէլգրադի դեսպաններին և Սօֆիայի կոմիսարին: Պարիզի դեսպանի պաշտօնի թեկնածու են համարում Վիէննայի նախկին դեսպան Զիա-փաշային, Պետերբուրգի դեսպանի պաշտօնի համար թեկնածու ենհամարում Թուրխան-փաշային: Նոյն շրջաններում ասում են, որ սուլթանը չորս միլիօն ֆունտ ստերլինգ է տուել պետական ֆինանսները բարւոքելու համար:

Երիտասարդ թիւրքերի մօտ գերի գտնվող Օսման-փաշան ազատված է և Սալոնիկ հկաւ, ուր դիմաւորվեց մեծամեծ պատիւներով:

Հետզհետէ պարզվում են Կ. Պոլսի զօրաբանակի երիտասարդ-թիւրք օֆիցէրների կողմից սուլթանի կեանքի դէմ ծրագրված վերջին դաւադրութեան մանրամասնութիւնները: Մօտ հարիւր օֆիցէրներ անցեալ հինգշաբթի գիշերը գաղտնի խորհրդակցութիւն կազմեցին և վճռեցին գնալ ուրբաթ օր սելամլըքին ու ազդանշանը տրվելուն պէս միաժամանակ ատրճանակներից կրակել սուլթանի կառքի վրա, որից յետոյ սուլթան յայտարարել նրա եղբօրը՝ Րէշադ-էֆէնդիին: Դաւադրութեան մասին իմացվեց հինգշաբթի օր: Դաւադիրները անմիջապէս ար-

տակարգ ժողով գումարեցին և, երկար վիճաբանութիւններից յետոյ, վճռեցին առաջարկել սուլթանին վերականգնել սահմանադրութիւնը, ապա թէ ոչ նրա կեանքի համար ոչ մի երաշխաւորութիւն չը կայ։ Այդ միևնոյն օրը հրատարակվեց սահմանադրութեան իրադէն և դաւադրութիւնը ի կատար չածվեց։ («Berl. Tag.»)

—

Պարիզի «Matin» թերթի սեփական թղթակիցը հեռագրում է հետևեալ լուրերը.

Կ. Պօլիս, 17/30 յուլ. 6 ժ. եր.

Ոստիկանութեան մինիստրը, որի պաշտօնանկութիւնը պահանջում է երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէտը, ներում է շնորհել 200 հասարակ յանցաւորների Կ. Պօլսի մէջ և զեկուցել է սուլթանին, թէ հայերը պատրաստում են դաւադրութիւն Բ. Դրան դէմ։

Երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէտը, համաձայնութեամբ հայկական կոմիտէտի հետ, խնդրեց մի տեսակցութիւն մեծ վէզիրից հաստատելու համար, որ այդտեղ կրկնակի մանեօվը կայ մինիստրի կողմից, որ կամենում է պաշտօնի մէջ մնալ։

—

Կ. Պօլիս, 30 յուլ. 7 ժ. եր.

Ամբոխը, խռնված Բ. Դրան առաջ, ծափահարում է կամ շուացնում է պաշտօնական անձանց, անցնելիս։ Ոստիկանութեան մինիստրը, որ հրամարական տուեց, թողնում է պալատը ազդակների և թուրքերի ներքոյ։

Սաիդ-փաշան դեռ ժողովրդական է, բայց հասարակաց կարծիքը պահանջում է մինիստրութեան վերակազմութիւն և ձեռք է բերում պատապատառ։

Արդարադատութեան մինիստրը, Աբդիւլ-Րահման փաշան, որ ըէակցիոներ է, երէկ նախատվեց ամբոխից և թքվեց։

Մէհմէդ-փաշա, Քէնան-փաշա և Ձաքիր-փաշա, երեքն էլ սուլթանի թիկնապահներ, որոնք համարվում էին հին քաղաքականութեան ղեկիչները Ելդըզ-Քեօշկում, աքսորվեցին ամբոխի պահանջով։ («Matin»)

—

«Рѣчь լրագիրը ստացել է իր թղթակցից հետևեալ հեռագիրը Կ. Պօլսից, յուլիսի 20-ից.

Սահմանադրութեանը հաւատարիմ մնալու համար զօրքը երդուեցնելու պարագաները զօրեղ տպաւորութիւն էին գործում։ Հանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի օր, թնդանօթաձիգների զօրանոցի շինութեան մէջ. զօրքերը կանգնեցին խտացած շարքերով. երդումի բնագիրը, որ կարդաց Սահիբ փաշան, ցնծութեան աղաղակներով ընդունվեց։ Ապա մօլլան կարդաց ղուրանից սրբազան բնագիրները, իսկ մի երիտասարդ օֆիցէր ճառ արտասանեց բացատրելով տուած երդումի նշանակութիւնը։ Վերջում զօրքերը անցան հանդիսաւոր քայլուածքով։ Յաճախակի լսվում էին բացագանչութիւններ ի պատիւ սուլթանի։

Երդման հանդիսին ներկայ էին նաև ոչ զինուորականներ, օտարերկրացիներ և մինչև անգամ եւրոպացի տիկիններ, որոնք օֆիցէրների կողմից հրաւիրված էին որպէս հիւր։ Վերջիններիս օֆիցէրները հիւրասիրում էին և ամեն տեսակ յարգանք ու ուշադրութիւն էին ցոյց տալիս։

Երդումի նշանակութիւնը այստեղ բացատրվում է այն մտքով, որ զօրքերը պարտաւորվում են զէնքը ձեռքներին պաշտպանել սահմանադրութիւնը այն բոլորի դէմ, որոնք կը խախտեն նրան, խտրութիւն չը դնելով նոյն իսկ սուլթանին։

—

Կ. Պօլսի թիւրքական մամուլի շարքերում արդէն շերտաւորումն է տեղի ունենում։ «Սաբահ» և «Գաթիկաթ» լրագիրները պաշտպանում են Ելդըզ Քէօշկի շահերը. ամենաազդեցիկ և ամենից շատ տարածված «Իկդամը» ներկայացնում է չափաւոր տարրերի շահերը. գլխաւորապէս, ազգային կուսակցութեան շահերը՝ «Սերվէթի Ֆինունը», որ ամենաձախակողմեան լրագիրն է։ Լոյս տեսան երկու լրագիրներ, որոնք պաշտպանում են զօրքի շահերը։ Նորանոր թերթեր լոյս են տեսնում, համարեա, ամենայն օր։ Բէյրութում ժուրնալիստները դուրս են վռնտել ցենզօրին, որը, սովորականի նման, եկել էր իր գրասենեակը ծառայութեան։

«Իկդամը» իր զայրոյթն է յայտնում «Нов. Вр.»-ի մէջ Մենշիկօվի արած առաջարկի առիթով։

Ինչպէս յայտնի է, Մենշիկօվի բերանով յիշեալ տխրահռչակ թերթը թելադրում էր թիւրքերին, որպէսզի նրանք թոյլ չը տան յոյներին և հայերին պարլամենտը ստանալու։ Տեղական յոյն և հայ թերթերը էլ միևնոյն ոգւով յարձակվում են ու դատապարտում այդ թերթիկի դաւադիր ներշնչումները։ («Рѣчь»)

—

Սուլթանը հրաման է արձակել կրճատել իր պալատական ծախքերը։ Պալատական պաշտօնեաներից շատերը արձակված են, իսկ միւսներին էլ պակասեցրել են ռոճիկները։ Այլ ևս ռոճիկ չէ տրվում 4300 լրտեսներին։ Կարծում են, որ դրա շնորհիւ պալատական ծախքերը կը պակասեն տարեկան 16 միլիոն ֆրանկ։ («Рѣчь»)

—

Սալօնիկի երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէտի անդամները պատմում են, որ մի քանի ամիս սրանից առաջ նրանք ձեռք են բերել այն ծածկագիրը, որի օգնութեամբ Հիլմի-փաշան Բարձրագոյն Դրան ու Ելդըզ-Քէօշկի հետ խօսակցում էր։ Դա հնարաւորութիւն տուեց նրանց իրերի իսկական դրութեան մասին լաւատեղեակ լինել։ Կուսակցութեան կոմիտէտների միջև գրագրութիւնները ուղարկվում էին կանանց միջոցով, որոնց վրա ոստիկանութիւնը հսկողութիւն չունէր։ Կոմիտէտների գաղտնի գործունէութեան մէջ թիւրքական կանայք աչքի ընկնող դեր էին խաղում։ («Рѣчь»)

—

Սալօնիկից հաղորդում են, որ Հիլմի փաշան ստացել է ընտրողական հրահանգները, որոնց համաձայն Մակեդոնիայում պատուիրակները, ի նկատի առնելով ժամանակի սղութիւնը, անմիջական կերպով չը պէտք է ընտրվեն ազգաբնակութեան կողմից. ներկայ վարչական խորհուրդների անդամները կը փոխարինեն պատուիրակներին։ (Վարչական խորհուրդները ամեն մի վիլայէթում բաղկացած են լինում վալիից, գեներալ քարտուղարից, ֆինանսների վերատեսչից և ամեն մի ազգութեան խոշոր հողատէրերից ընտրված նոտաբլներից։ Ընտրողական այդ եղանակը ապահովում է վարչական խորհուրդների պահպանողական կազմը)։ Այդ հրահանգների մէջ ի միջի այլոց յիշատակված է, որ պարլամենտի բոլոր պատգամաւորների թիւը որոշված է 160, որից 40 պատգամաւոր ընտրում է մայրաքաղաքը։ («Рѣчь»)

—

Սօֆիայում հրատարակվող մակեդոնական կազմակերպութիւնների «Ильинъ день» օրգանը երկիւղ է յայտնում, որ մի գուցէ Թիւրքիայում սահմանադրութիւն շնորհելը վերացնի Մակեդոնիայի բարենորոգումների միջազգային գործիքը, որի շնորհիւ Մակեդոնիայի ազգաբնակութեան համար կորած կը լինէին երկար տարիների յեղափոխական գործունէութեան պտուղները։ Լրագիրը այն միտքն է յայտնում, որ պէտք է այսուհետև էլ պահպանել Մակեդոնիայում այժմ գոյութիւն ունեցող բարենորոգումների միջազգային հաստատութիւնները։ Բօլգարական յայտնի հրապարակախօս Րադեվը գրում է «Вечер. Почта» լրագրում. «Բեռլինի դաշնագիրը միջազգային մի ակտ է, և երիտասարդ-թիւրքերի կառավարութիւնը չէ կարող վերացնել նրան։ Թիւրքիայի ըէժիմը փոխվելով՝ նրա ստորագրութիւնը այդ դաշնագրի վրայից այնուամենայնիւ չէ ոչնչանում։ Մակեդոնացիները կը դիմաւորեն սահմանադրութեան յայտարարումը մեծ համակրութեամբ, բայց և այնպէս նոր ըէժիմի բնական և օրինական լրացումը Բեռլինի դաշնագրի 23-րդ յօդուածի անկեղծ գործադրութիւնը միայն կը լինի»։

—

Պօլսում սկսել է լոյս տեսնել «Միութիւն և Առաջադիմութիւն» անունով մի օրաթերթ, որ հիմնել է երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէտը։ Այդ թերթի առաջին համարում, «Бирж. Вѣд.» թերթի ասելով, տպագրված է կոմիտէտի կոչը, որի մէջ ասված է. «Հարկաւոր է անմիջապէս ձերբակալել և փականքի տակ պահել մինչև պարլամենտի գումարումը այն բոլոր անձանց, որոնք սուլթանին անյայտութեան մէջ էին պահում և հակառակ էին սահմանադրութիւն մտցնելուն։ Բացի դրանից, պէտք է պահանջել, որ անմիջապէս պաշտօնանկ անվեն Իզզէթ փաշայի բոլոր համախոհներն ու բարեկամները։ Նոր կարգերի կողմնակիցները չեն հանգստանայ, մինչև որ սուլթանի արքունիքը պահպանող զօրամասերից երդումն չի վերցվի սահմանադրութեանը հաւատարիմ մնալու մասին։ Այս բոլորը երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէտը պահանջում է, որովհետև նա իր պարտքն է համարում ամեն կերպ հոգ տանել արիւնհեղութեան առաջն առնելու մասին»։ («Р. У.»)

—

Սօֆիայից «Бирж. Вѣд.» թերթին հեռագրում են.

«Շատ բանակցութիւններ են տեղի ունենում ներկայումս Սալօնիկում երիտասարդ-թիւրքերի ղեկավարների և մակեդոնական բօլգարների կողմից այստեղ եկած պատգամաւորների միջև։

«Խնդիրը քաղաքական համաձայնութիւն կայացնելու մասին է, որի համաձայն մակեդոնական յեղափոխական կազմակերպութիւնները հրաժարվում են իրանց գործունէութիւնը շարունակելուց, որի փոխարէն նրա՛ք երիտասարդ-թիւրքերից պահանջում են պահանջում այն մասին, որ Մակեդոնիան առանձին կարգեր կը ստանայ։ Միևնոյն ժամանակ Մակեդոնիայի յեղափոխական կազմակերպութիւնների լիազօրները անհրաժեշտ պայման են դնում, որ երիտասարդ-թիւրքերը դէմ չը լինեն այն բանին, որ եւրոպական պետութիւնների ներկայացուցիչները, որոնք ռէֆօրմները իրականացնելու վրա են հսկում, շարունակեն մնալ Մակեդոնիայում։

«Սօֆիայի լրագրի տուած տեղեկութիւններին նայելով, բանակցութիւնները աջողութեամբ կը պսակվեն, և այն ժամանակ կը վերանայ Մակեդոնիայում դէպքերի խաղաղ կերպով յետագայ զարգացմանը սպառնացող մեծ վտանգներից մէկը»։

—

Երիտասարդ-թիւրքերը զանազան խոստումներով ու բացատրութիւններով աշխատում են ալբանացիներին հաշտեցնել նոր ըէժիմի հետ։ Իրանց գլխաւոր բոյների մէջ, այն է՝ Իպեկում, Պրիզրէնում, Միտրօվիցում և այլ տեղերում, ալբանացիները ինչ որ խորհրդակցութիւններ էն հաւաքվում։ Ենթադրվում է, որ Ելդըզ-Քեօշկի ագենտները արդէն կարողացել են ալբանական լեռները բարձրանալ և իրանց ագիտացիան սկսել։ Երիտասարդ-թիւրքերի շարժման ղեկավարները զինուորական նախազգուշական միջոցներ են ձեռք առնում, որպէսզի ալբանացիք քաղաքական յարձակում չը գործեն Մակեդոնիայի վրա։ («Р. В.»)

ՍՈՒԼԹԱՆԻ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

Աբդիւլ-Համիդ սուլթանը դարձել սկսեց հետաքրքրական դառնալ Եւրոպայի համար։ Սակայն, փադիշահի կեանքի մասին շատ քիչ բան յայտնի է։ Եւրոպացիներից շատ սակաւ դիպլօմատներ միայն մուտք ունեն Ելդըզ-Քեօշկը, իսկ սուլթանի հպատակներից էլ այդ իրաւունքով օգտվում են միմիայն մի քանի ընտրեալ բարձրաստիճան պաշտօնեաներ։ Սուլթանի ալբանական լէյբ-գվարդիան համաշխարհային հռչակ է վայելում։ Հաւատացնում են մինչև իսկ, որ ինքը սուլթանը էլ վախենում է նրանից։

Մէկ անգամ Ելդըզ-Քեօշկի զբօսապարտէզում երկու գվարդէյցներ գնդակ արձակեցին նրա վրա լոկ նրա համար միայն, որ սուլթանը նրանց շարքերի մէջ մի քանի չերնօգօրցիներ էր նշանակել։ Սուլթանը, սակայն, չէր վտանգում յանցաւորներին պատժել, այլ փող նուիրելով, նրանց հայրենիք ուղարկեց։

Զուր չեն Աբդիւլ-Համիդին «հիւանդ մարդ» անուանում։ Ահա մի քանի տարի է արդէն, որ նա տառապում է երկ կամունքների քրօնիկական բորբոքումից։ Խօսվում էր նոյնիսկ թէ փոքր շրջանում ուռուցք կայ, որ անմիջական օպերացիա է պահանջում։ Աբդիւլ-Համիդը, սակայն, մեծ եռանդով հակառակում է ամեն մի վիրաբուժական միջամտութեան։ Նա աւելի սիրով ամեն տարի իր մօտ խորհրդակցութեան է հրաւիրում Բերլինի, Պարիզի ու Վիէննայի աստղերին և դարձեալ հիւանդ մարդ է մնում։ Փոփոխականութիւնն և շփոթվածութիւնը դեռ երիտասարդ հասակից նրա բնաւորութեան հիմնական գծերն էին։ Բնորոշ է նրա համար այն, որ նա մշտական բնակարան չունի։ Նրա Ելդըզ-Քեօշկում ապրելը միշտ ժամանակաւոր բնաւորութիւն է միայն կրում։ Նայած թէ ինչ տրամադրութեան մէջ է լինում կամ որ աստիճանի է հասնում նրա անվստահութիւնը, նա գտնվում է այն երեսուն պալիլիօններից մէկում, որ շինված են Ելդըզ-Քեօշկի ընդարձակ զբօսապարտէզում։ Նա քիչ է հանգստանում և առհասարակ հանգստութիւն չունի։ Լինում են գիշերներ, երբ նա 4 ժամից աւելի չէ քնում, հէնց դիվանի վրա, և լինում են օրեր, երբ նա բոլորովին ձեռք չէ դիպցնում կերակուրներին, որ նրան մատուցանում են կարմիր կտորով ծածկված մատուցարանի վրա։ Նա ջերմեռանդ կողմնակից է ղուրանի, որը արգելում է գինու գործածութիւնը, և խմում է միմիայն Բեատխանէի աղբիւրի ջրից։ Երբ նա դեռ գահաժառանգ էր, մի բօշա, Լաֆիդար անունով, նրան գուշակել էր, թէ երկրի կառավարողը կը դառնայ, եթէ միայն այդ աղբիւրի ջուրը կը խմի։ Երբ Աբդիւլ-Համիդը յիրաւի գահ բարձրացաւ, նա առատութեամբ վարձատրեց գուշակողին և նրա աղջիկն էլ իր մօտ վերցրեց։

Սուլթանը շատ վաղ է վեր կենում։ Ձմեռ թէ ամառ նա վեր է կենում ժամը 5-ին առաւօտեան, լողարան է ընդունում, մարմնամարզութեամբ է պարապում և գնում է իր աշխատելու սենեակը։ Այդտեղ նա սուրճ է խմում, որ պատրաստվում է հէնց իր աչքի առաջ, և պապիրօս է ծխում։ Դա առաջինն է այն պապիրօսների, որ նա ամբողջ օրվայ ընթացքում ծխում է անդադար։ Նախաճաշիկից յետոյ, որ լինում է ձու և կաթ, Աբդիւլ-Համիդը սկսում է աշխատանքը, որին նա նուիրում է ամբողջ օրը. կարդում է ամեն կողմերից իր լրտեսների ուղարկած զեկուցագրերը։ Ոչ պակաս եռանդով նա կարդում է այն յօդուածների թարգմանութիւնները, որ լոյս են տեսնում իր մասին արտասահմանեան թերթերում, նրանց վրա իր նկատողութիւններն է անում, որպէսզի յետոյ, ամբողջ Եւրոպայում իր պահած ագենտներին պէտք եղած հրահանգները ուղարկի։

Ժամը 10-ին հրկրորդ նախաճաշիկն է։ Ցետոյ առաջին քարտուղարի այցելութիւնն է տեղի ունենում, որը մինիստրների զեկուցումների մասին է զեկուցանում։ Մինիստրները անձամբ շատ սակաւ են տեսնում սուլթանին։ Նրանք, սակայն, զբաղված են ոչ թէ պետական գործերով, այլ անձնապէս սուլթանին վերաբերող ծառայութեամբ։ Նրանք ընդունում և սուլթանին են հասցնում դօնօսները, քննութիւններ են կատարում, դատում ու պատժի են ենթարկում այս կամ այն երիտասարդ-թիւրքին և թղթակցութիւններ են վարում թիւրքական լրտեսների հետ արտասահմանում։ Ամբողջ օրը Աբդիւլ-Համիդը մեծ եռանդով աշխատում է, բայց այդ ամբողջ աշխատանքից զուտ պետական գործերի վրա շատ նչչին ժամանակ է ընկնում։

Ճաշից յետոյ եղած ժամերին նա յաճախ զբօսնում է. բայց այդ զբօսանքները գնալով աւելի՛ ու աւելի կարճ են տեւում։ Մի ժամանակ նա զբօսանքներ էր կատարում ձիով, բայց հիմա նա մեծ խանդով նուիրված է ատրճանակ արձակելու փորձերին։ Նրա հմտութեան մասին պատմում են, որ 25 քայլ հեռաւորութեան վրա նա խփում է գնդակով անընդհատ վեր նետվող նարինջներին։ Յաճախ փադիշահը հեռանում է արհեստանոց, ուր նա ժամագործութեան արհեստով է զբաղվում, կաւէ ամաններ է շինում և քիմիական անալիզներ է կատարում։ Երիտասարդ հասակում նա շատ լաւ հիւսն է եղել և հիմա էլ դեռ պարծենում է այն կարասիներով, որ ինքն է շինել Բեատխանէի քեօշկի համար։

Ճաշը մատուցվում է ժամը 6 ին, իսկ ամառը—ժամը 4 ին։ Աբդիւլ-Համիդը միշտ մենակ է ճաշում։

Ճաշից յետոյ սուլթանը նորից նուիրվում է իր լրտեսների դօնօսները կարդալու գործին։ Երբեմն նա հրամայում է իր մօտ կանչել ծաղրածուին։ Ամենալաւ ծաղրածուին՝ վախճանված Ալի էֆենդուն նա սիրում էր ջրի մէջ գցել կամ թէ հրամայում էր նրա երեսը մուր քսել։ Եթէ այս զուարճութիւնները նրան ուրախ տրամադրութիւն չեն բերում, սուլթանը գնում է իր թատրոնը Ելդըզում։ Այնտեղ երկու խումբ են ներկայացումներ տալիս—թիւրքական և եւրոպական—մէկը՝ օպերա, իսկ միւսը՝ օպերետ։ Երբեմն նա իր մօտ՝ Ելդըզում ընդունում է և օտարերկրացի արտիստներին, որոնք գալիս են Պօլիս ներկայացումներ տալու։ Օտարերկրացի արտիստների վերաբերեալ սուլթանը շատ առատաձեռն ու բարեհաճ է։ Այնուամենայնիւ նրանք բոլորն էլ միշտ ամենաանհաճելի յիշողութիւններ են տանում իրանց հետ Ելդըզի ներկայացումների մասին։ Նրանք ստիպված են լինում այնտեղ խաղալ մի փոքրիկ, կիսախաւար, կիսակլոր դահլիճում, ուր մարդ իրան մի տեսակ գերեզմանի մէջ է զգում։ Սուլթանը նստում է լօժաներից մէկում, ուր նա թագնվում է այնպէս, որ ոչ ոք իրան չը տեսնի։ Շատ քչերն են երբեմն այն պատուին արժանասում, որ ներկայ գտնվեն այդ ներկայացումներին։

Սուլթանը երաժշտութեան էլ սիրահար է։ Երիտասարդ հասակում նա սովորում էր դաշնամուրի վրա նուագել։ Նրա ամենասիրած երաժշտութիւնն է իտալական և ֆրանսիական օպերան. «Տրավիատա», «Ֆաուստ», «Տրուբադուր»։ Մէկ անգամ սուլթանի թատրոնում մի վօդեվիլ դնելիս մի բաւականին ծիծաղելի դէպք տեղի ունեցաւ։ Երաժշտական խումբը պէտք է նուագեր մի մարշ։ Իսկ միակ մարշը, որ գիտէին երաժիշտները, դա «Համիդիէ» մարշն էր։ Հէնց երաժիշտները սկսեցին նուագել, բեմի վրա երևաց մի իսկական էշ։ Սուլթանը շատ լուրջ ընդունեց այդ կատակը և երաժշտութեան ղեկավարը անմիջապէս հեռացվեց պաշտօնից։

Աբդիւլ-Համիդի մտաւոր սնունդը շատ բան չէ վկայում նրա գրականական ճաշակի մասին։ Դեռ երիտասարդ հասակից նրա մէջ մնացել է մի առանձին սէր դէպի գռեհիկ ռօմանները։ Պօնսօն-դիւ-Տէրայլ, Կավիէ-դը-Մօնտեպէն և ուրիշ այդ կարգի հեղինակներին նա կարդում է ագահութեամբ։

Աբդիւլ-Համիդը պառկում է քնելու շատ ուշ։ Մինչև սուլթանի անկողին մտնելը ամբողջ բնակարանը, իր բոլոր անկիւններով, լուսաւորվում է փայլուն լոյսով, որովհետև սուլթանը վախենում է մութից։ Նա մի անըմբռնելի վախ է զգում և գիշերվայ խաղաղութիւնից։ Նա յաճախ հրամայում է իր պալատական երաժշտութեանը նուագել մինչև կէս գիշերը կամ թէ հրամայում է իր պահակներին շարունակ ման գալ իր ննջարանի առաջ, որովհետև քայլերի միօտոն տրոփիւնը նրան հանգստացնում է։ Երբ նա կատարելապէս համոզվում է, թէ ամեն ինչ ապահով դրութեան մէջ է, այն ժամանակ միայն իր ձեռքով բացում է ննջարանը, որի բանալին միշտ իր մօտ է պահում, և հեռանում է քնելու։ («Р. Ут.»)

ԵՐԱԶ ԹԷ՞ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Թիւրքահայ «մեր եղբայրները» մի քանի օրից ի վեր չափազանց մեծ ոգևորութեան մէջ են ընկել։ Նրանք այն մարդու դրութեանն են հասել, որը պետական վիճակախաղում բոլորովին անսպասելի կերպով երկու հարիւր հազար րուբլու գումար է տարել։ Բայց ինչ բան է 200,000 րուբլի գտնելը համեմատութեամբ այն սիւրպրիզի, որ մի անկնթարթում արեց «կարմիր» ու «մարդասպան» սուլթանը։ Հարիւրաւոր տարիների ստրուկները, որ տասնեակ տարիներ գլուխ էին յոգնեցում, տանջվում, չարչարվում, տառապում էին կարողանալու համար լսել «գողեան հանգոյցը», իրանց դարաւոր ստրկական շղթաներով պառկած՝ քնած էին, երբ մէկ էլ աչքերը բաց արին ու տեսան, որ այդ շղթաները արձակված են և իրանք էլ կատարելապէս ազատ քաղաքացիներ են հրատարակվել։ Մի՞թէ երազ չէ՞ սա։

Երազ, սոսկ երազ է թւում մանաւանդ այն պատճառով, որ վաղուց բաղձալի ազատարար այդ աւետիքը եկաւ այնպիսի մի ժամանակ և այն կողմից, երբ և որտեղից բոլորովին չէր սպասվում։ Տասնեակ տարիների հայկական խլրտումները, հազարաւոր ու տասնեակ հազարաւոր հայ մարդկանց արեան հոսելը, բոլոր եւրոպական ու ամերիկական մեծ և փոքր դիպլօմատների դիմումներն ու թղթեր մրոտելը, «կապոյտ», «դեղին» ու «սպիտակ» տետրակներ հրատարակելը, եւրոպական յայտնի հասարակական գործիչների՝ Ժօրէս, Պրէսանսէ, Անատօլ դը Ֆրանս և այլոց կոկորդ պատռելու աստիճան մեծադղորդ ճառերը, կաթողիկոսական մուրացիկ պատգամաւորութիւնները, հնչակեան ու դաշնակցական թերուս գործիչների անմիտ աղմուկները, մի խօսքով՝ այն ամենը, ինչ որ ամենանպատակայարմարն ու գործնականն էր համարվում սուլթանի վրա ազդելու, չը կարողացան անել այն, ինչ որ արեցին մի քանի օրվայ «իսկական թիւրք մարդկանց» շարժումները։

Չէ կարելի ասել, ի հարկէ, թէ մարդիկ չը գիտէին, որ սուլթանից զիջումներ կորզելու ամենակարուկ ու նպատակայարմար միջոցը զուտ թիւրքական շարժումը կարող է լինել, բայց ցաւն էլ հէնց նրանումն է, որ ոչ ոք չէր հաւատում, թէ թիւրքերը ընդունակ են շարժվելու, ապստամբելու։ Մենք նրանց չէինք ճանաչում։ «Թշնամուդ դէմ լաւ կռւելու համար անհրաժեշտ է նրան լաւ ուսումնասիրել» ասացուածքը մենք յաճախ սիրում ենք կրկնել, բայց իրականութեան մէջ մենք բոլորովին չենք գործադրում։ Մենք չէինք ճանաչում այն երկիրը, որի մէջ ապրում ու գործում էինք, ինչպէս և բոլորովին չէինք ճանաչում մեզ հետ դարերով ապրող ժողովուրդներին։ Այդ է պատճառը, որ մինչ մենք մեր աչքերը յառել էինք Էրզրումի, Վանի ու Սասունի վրա և այնտեղ, թափառական քիւրդ ցեղերի մէջ էինք փնտռում մեզ աջակից յեղափոխականներ, ապստամբութիւնը Սալօնիկում և Մօնաստիրում պայթեց։ Բանը նրանումն է, որ, ինչպէս պարզ երևաց, մակեդոնական քրիստոնեայ յեղափոխական կազմակերպութիւններն էլ մեր օրումն են եղել։ Նրանք մեզնից շատ աւելի կոյր և կարճատեսներ էին գտնվել, որ չէին նկատել, թէ ինչ է կատարվում տասնեակ տարիների ընթացքում իրանց քթի տակ։

Ահա հէնց այս շատ տարօրինակ հանգամանքների ու անսպասելի դէպքերի պատճառով է, որ ամեն ինչ անհաւատալի երազ է դեռ թւում, և մարդիկ, անսպասելի բաղդաւորութեան մէջ ընկածների նման, շլացած ու շշկլված մնեանց երես են նայում հարցական՝ չը կարողանալով հաւատալ իրանց լսածներին ու տեսածներին։

Թիւրքիան սահմանադրական երկիր է հրատարակված այլևս! Մահմեդական ու քրիստոնեայ ժողովուրդներին հաւասարապէս քաղաքական ազատութիւն է տրված, քաղաքացիական իրաւունքներով նրանք հաւասարեցված են! Հայ գաղթականների ու պանդուխտների առաջ ճանապարհները բացվել են. սրանք այլևս ոչ միայն անարգել կերպով կարող են իրանց «վաթանը» վերադառնալ, այլ և այսուհետև պիտի կարողանան իբրև ազատ քաղաքացիներ ապրել!! Ո՛րպիսի երջանիկ... իրականութի՞ւն։

Արդ՝ ինչպէս չոգևորվել ու ծայրայեղ էկզալտացիայի մէջ չընկնել թիւրքահայ եղբայրներին։ Նրանք անհուն ուրախութիւնից ու ցնծութիւնից վերջին օրերս այլևս չեն հասկանում ոչ իրանց ուտելն ու խմելը և ոչ էլ ինչ անելիքը։ Երկար տարիների ընթացքում միայնակութեան մէջ բանտում փակվածների նման, նրանք շարունակ միմեանց մօտ այցելութեան են գնում, շալունակ խօսում ու անվերջ խօսում են, և խօսում են միշտ միևնոյն նիւթի մասին, միևնոյն հարցին տասնեակ անգամ վերադառնալով, զանազան ծրագիրներ են կազմում, ենթադրութիւններ ու գուշակութիւններ անում իրանց «ռէկէր» գնալու, այնտեղ «գործելու», աշխատանքներ կատարելու և հազար ու մի խնդիրների մասին։

Նկատվում է և մի շատ ուրախալի երևոյթ. այն է, որ «հնչակեանների» ու «դաշնակցականների» միջև եղած նախկին թշնամանքն ու անտագօնիզմը կարծես թէ արդէն վերացած է։ Երևի թէ մէկ և թէ միւս կուսակցութեան պատկանողները վերջնապէս համոզվել են, որ իրանց ղեկավարների ստեղծած տասնեակ տարիների ամբողջ գործունէութիւնը միանգամայն սխալ հիմքերի վրա էր դրված եղել, հետևապէս և չարժէ այդ հիմքերը պաշտպանել ու նրանց համար միմեանց գլուխ կոտրել։ «Կեցցեն երիտասարդ-թիւրքերը»—համերաշխ գոչում են այժմ թէ հնչակեան և թէ դաշնակցական պարզ զինւորները ու

[illegible]

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐՏԱԴԻՐ ՈՐՈՇՈՒՄՆ

Թիֆլիսի ժամանակաւոր գեներալ նահանգապետ գեներալ-մայոր Ռեաբինկինը յուլիսի 26-ին հրատարակել է հետևեալ պարտադիր որոշումը.

«Գործակատարները, ծառայողները և ուրիշ անձինք, որոնք արգելք են լինում առևտրի շարունակութեանը մագազիններում և ուրիշ առևտրական ու արդիւնաբերական հաստատութիւնների մէջ սահմանված ժամերին և առաջադրում են տէրերին պահանջներ առևտրի ժամանակամիջոցը կրճատելու մասին, նմանապէս և այն տէրերը, որոնք կատարում են յիշեալ անձանց պահանջները, ենթարկվում են մինչև 3 ամսվայ բանտարկութեան կամ մինչև 3000 րուբլի տուգանքի։

«Սոյն որոշումը զօրութիւն է ստանում փակցնելու (?) օրից սկսած»։

ԽՕԼԵՐԱ

Պետերբուրգ, 25 յուլիսի.—Ժանտախտի դէմ կռւող յանձնաժողովը հաղորդում է, որ յուլիսի 19 ին Եաֆֆայից Օդեսսա եկած «ռուսական նաւագնացութեան և առևտրի ընկերութեան» «Լազարեվ» շոգենաւի վրա եղել է ժանտախտով հիւանդանալու մի կասկածելի դէպք: Հիւանդը, որ Երուսաղէմից վերադարձող մի ուխտագնաց կին է, ուղարկվեց Օդեսսայի մի առանձնացած հիւանդանոցը: Շոգենաւի վրա եղող ճանապարհորդները և նաւաստիները երեքօրեայ հսկողութեան ենթարկվեցին նաւի վրա, որը ճանապարհորդների բացածի հետ մանրակրկիտ դեզինֆեկցիայի ենթարկվեց: Հիւանդը այժմ առողջանում է:

Ժանտախտի դէմ կռւող յանձնաժողովը հաղորդում է, որ յուլիսի 23 ին Սարատովում հիւանդացան 4, մեռան 3. Ցարիցինում հիւանդացան 13, մեռան 11. Կամիշինում հիւանդացաւ և մեռաւ 1. Ցարիցինի գաւառում հիւանդացան 8, մեռան 3. Քամիշովեան գաւառում հիւանդացաւ և մեռաւ 1. Սամարայում յուլիսի 21-ին մահվան մի դէպք կար. Կազանում յուլիսի 23-ին կասկածելի երկու հիւանդացողներ կային:

Պետերբուրգ, 26 յուլիսի.—Ժանտախտի դէմ կռւող յանձնաժողովի տեղեկութիւնների համեմատ, յուլիսի 19-ից մինչև յուլիսի 26 ը խօլերայով հիւանդացել են 262, մեռել են 125 հոգի: («Հ. Գ.»)

ԹԻՖԼԻՍԻ ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆՈՒՄ

Ամսիս 27 ին, կիրակի, առաւօտեան ժամը 10-ից սկսած Թիֆլիսի Թիւրքաց հիւպատոսարանը հաւաքվեցին մօտ 2—300 հոգի Թիւրքիայի հպատակ՝ հայեր, Թիւրքեր, յոյներ և ուրիշներ, լսելու պաշտօնապէս հիւպատոսի զեկուցումը՝ սուլթանի «պարգևած» սահմանադրութեան մասին:

Հիւպատոսարանի դրան վրա կախված էր Օսմանեան դրօշակը, իսկ բակում կար նաև զինւորական մի երաժշտախումբ:

Հիւպատոսարանի սրահները պատշաճ կերպով զարդարված էին, իսկ մուտքը ազատ էր անխտիր բոլոր հիւրերի համար: Թէ սրահները, թէ պատշգամբը և թէ բակը՝ խռնվել էին ֆէսաւոր ու գլխարկաւոր մարդիկ: Դրանցից ոմանք շատ սկեպտիկ էին թւում անցուդարձի նկատմամբ, ոմանք ընդհակառակը խիստ լուրջ վերաբերմունք էին ցոյց տալիս և շարունակ աղօթքներ էին մրմնջում ու փառք տալիս:

Ժամը $10^{1}/_{2}$-ին, երաժիշտները նուագեցին մի ինչ-որ մարշ (երևի Թիւրքերէն մարշ չէին իմանում), որից յետոյ հիւպատոսը, շրջապատված իր օգնականով ու քարտուղարով, պատշգամբի պատուհանից՝ խիստ ոգևորված ...րտասանեց ժամաւորապէս հետևեալ բովանդակութեամբ մի ճառ:

Սիրելի հայրենակիցներ. այսօր մեզ համար սուրբ օր է, տօն է. ես ձեզ պատիւ ունեմ յայտնելու, որ մեր վեհ. սուլթանը պարգևել է իր ժողովրդին սահմանադրութիւն, որով Թիւրքիայի բոլոր ժողովուրդների համար բացվում են լաւ օրեր. այլ ևս չը կայ մահմեդականի ու քրիստոնեայի միջև ոչ մի խտրութիւն, չը կայ միւսլիմ ու քրիստոնեայ, այլ կան միւսլիմ և ոչ-միւսլիմ: Բոլորն էլ միևնոյն իրաւունքներով ու միևնոյն պարտականութիւններով պիտի առաջորդվեն դէպի վաթանը, որ բոլորիս արիւնով ներկված մի երկիր է: Այդ սիրելի վաթանի համար մեզնից ամեն մէկը պարտաւոր է չը խնայել մինչև անգամ իր կեանքը: Այժմ, սիրելի ժողովուրդ, մեր հայրենիքը ազատ է, այնտեղ տիրում է ազատութիւն, հաւասարութիւն եւ եղբայրութիւն: Այլևս ոչ մի երկիւղ չը կայ: Գնացէք ձեր հայրենիքը, կատարեցէք մեծ ուրախութիւն ձեր կարօտից այրված ընտանիքների հետ, տօնեցէք այս նշանաւոր օրը. եղէք պետութեան և ազգին հաւատարիմներ: Կեցցէ փադիշահը, կեցցեն ազատութիւնը, հաւասարութիւնն ու եղբայրութիւնը:

Ժողովուրդը կեցցէներով և ծափահարութեամբ ընդունեց հիւպատոսի ճառը:

Դրանից յետոյ երաժշտութիւնը նուագեց ռուսական հիմնը, որը վերջանալուց՝ հիւպատոսը առաջինը և ապա ժողովուրդը կեցցէներով օդը թնդացրին:

Երկրորդ խօսողը մի Թիւրք էր, որ սահմանադրութեան պարգևված լինելը յայտնելով՝ բարեմաղթութիւններ արեց սուլթանի կեանքի և սահմանադրութեան համար:

Երրորդ խօսողն էր՝ հիւպատոսարանի գլխաւոր քարտուղարը՝ Ռուսի-բէյը, որ գեղեցիկ Թիւրքերէնով բացատրեց, թէ ինչ է հուրիէթը—ազատութիւնը, ինչպէս պիտի օգտվել դրանից, ինչ է պատգամաւորական ժողովը, ում ընտրածն են պատգամաւորները: Ի վերջոյ նա եզրակացրեց, որ պարլամենտը ազգի ընտրած վերին ժողովն է, և որը միայն ունի իրաւունք անօրինելու ամեն ինչ՝ որ պետական է. բոլոր Թիւրքիայի ժողովուրդները պէտք է հնազանդեն պարլամենտին, ոչ մի Թիւրքիացի չը պէտք է դուրս գայ պարլամենտի գծած օրէնքի սահմաններից: «Դուք պէտք է գիտենաք,—ասաց նա,—որ Թիւրքիայի ամեն մի անկիւնից պատգամաւոր է գնալու պարլամենտ, նրանցից ամեն մէկը այնտեղ պիտի յայտնէ այն բոլոր ցաւերը, որ ունի իրան ընտրող ժողովուրդը: Ուրեմն, այսօր ազատ ենք մենք, բոլոր Թիւրքիացիներս, առանց ազգի ու կրօնի խտրութեան. ես ուրախ եմ՝ և գոհունակութեամբ բացագանչում եմ կեցցէ փադիշահը, կեցցէ սահմանադրութիւնը»:

Բուռն ծափահարութիւններով վարձատրեցին ճառախօսին:

Երաժշտութիւնը նուագեց:

Այդ րոպէին հարց տուին, թէ չը կա՞յ արդեօք ուրիշ խօսելու ցանկութիւն ունեցող. Թիւրքերից ոմանք խնդրում էին հայերին խօսել: Ոչ ոք երևի չէր ուզում խօսել: Բայց այդ ժամանակ պատշգամբի առաջ եկաւ Artemius ը, նա շնորհաւորեց Թիւրքահայ եղբայրներին և յորդորեց գնալ իրանց վաթանը, ապա յանուն տառապող Թիւրքահայի շնորհաւորեց ի վերուստ տրված սահմանադրութիւնը:

Դրանից յետոյ նուագեց երաժշտութիւնը ու հանդէսը վերջացաւ:

Ներկաները հիւրասիրվեցին շերբէթով և կոնֆէտով: X.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Պեատիգորսկ, 21 յուլիսի

Կան յայտարարութիւններ և ռեկլամներ, որոնք ոչ մի տպաւորութիւն չեն գործում, բայց կան շատ անգամ աննկատելի, գուցէ շատերին անհետաքրքրող յայտարարութիւններ, որոնց անուշադիր թողնել և առանց հաճոյքի կարդալ չէ կարելի:

Ահա մի յայտարարութիւն, որ մօտ օրերս դուրս եկաւ «Մշակի» № 152 ի մէջ Ղզլարից, որով հայոց դպրոցի հոգաբարձութիւնը ի միջի այլոց հրաւիրում է մասնագէտ-գիւղատնտես ուսուցիչ բարձր դասարաններում տեսականապէս աւանդելու այգեգործութիւն և գինեգործութիւն:

Մի այդպիսի քայլ, որ համարեա առաջին փորձն է մեր դպրոցական կեանքում, չէ կարելի ի սրտէ չողջունել և ցանկութիւն չհաստատել, որ միւս դպրոցների հոգաբարձութիւններն էլ հետևէին այդ գեղեցիկ և կարևոր օրինակին։

Ժամանակ է հասկանալ, որ մեր ժողովրդի տնտեսական վիճակը բարձրացնելու և բարելաւելու միակ միջոցը դպրոցն է, այն էլ այն տեսակի դպրոցը, ուր նոր սերունդը կը սովորէ բռնել ձեռքին բահ, բրիչ, արօր, կը սովորէ և կը սիրէ հողը և նրա մշակութիւնը և իր բաղդը կը կապէ նրա հետ:

Վերին աստիճանի ցանկալի և անհրաժեշտ է տեսնել բոլոր մեր ծխական դպրոցներին կից և նրա շարունակութիւնը—մասնագիտական գիւղատնտեսական-տեխնիկական դասընթացքներ:

Այստեղից առաջ է գալիս գիւղատնտեսական ուսուցչանոցի անհրաժեշտութիւնը և կարևորութիւնը. դա օրվայ խնդիր է արդէն դառնալու, քանի որ առաջ է գալու մեծ պահանջ գիւղատնտես-ուսուցիչների:

Յոյս ունենք, որ յարգելի խմբագրութիւնդ այս խնդրի վրա առանձին ուշադրութիւն կը դարձնէ և կը նուիրէ սրա առթիւ մի քանի յօդուածներ:

Յակոբ Գենջեան

Կարս, 26 յուլիսի

Այսօր առաւօտեան ժամը 10-ից քաղաքումս անսովոր կենդանութիւն էր տիրում: Հասարակութիւնը, առանց տարիքի, դասակարգի ու սեռի խտրութեան, խռնվել էր քաղաքի զանազան կէտերում: Զինւորական կլուբում ճաշ էր պատրաստված 100 հոգու համար: Այդ բոլոր պատրաստութիւնները նրա համար էին, որ Սարիղամիշից այսօր սպասվում էին թանգագին հիւրեր: Ժողովուրդը, առանց ձանձրանալու, կիզիչ արևի տակ յամառում էր մնալ, սպասելով հիւրերի գալստեան: Վերջապէս, երեկոյեան ժամը 5-ին, Սարիղամիշի կողմից երևացին սուրացող կառքերի շարաններ ու բազմաթիւ ձիաւորներ: Ժամանողները չորս Թիւրքական փաշաներ էին, իրանց հետ ունենալով և մի թարգման: Սրանք, Բ. Դրան կարգադրութեամբ, Զուլֆա էին գնում սահմանագլխի հողային վէճը վերջացնելու: Մեզ հաստատ յայտնի չէ թէ ինչ վէճ է դա. ոմանք կարծում են, թէ դա Թիւրք-պարսկական հողային ծանօթ վէճն է, իսկ ուրիշներն էլ ասում են, որ առկախ մնացած այդպիսի մի հարց կայ Ռուսաստանի և Թիւրքիայի միջև:

Քաղաքի կողմից երեկոյեան ընթրիքին շամպանիաներ բացվեցին ի պատիւ հիւրերի:

Արամ

Երևան, 26 յուլիսի

Այսօր առաւօտեան Աշտարակից եկողները բերին հետևեալ լուրը:

Գիշերս Աշտարակից եկող ճանապարհորդների վրա յարձակւում են գործել անյայտ չարագործներ և դաշոյնի մի քանի հարուածով ծանր վիրաւորելով Թադէոս Ղուլչեանցին՝ կողոպտել են նրան, վերցնելով 300 ր.: Միւս ճանապարհորդները փախուստ են դիմել. չարագործները նրանց էլ են հետևել, բայց չեն կարողացել հասնել:

Վիրաւորը տարված է Աշտարակ: Վէրքը շատ ծանր է:

Մ. Սարգսեան

Նոր-Բայազէտ, 18 յուլիսի

Անցեալներում յաջորդ Խորէն վարդապետի նախաձեռնութեամբ տեղի ունենալով Կ. հ. բ. ընկերութեան տեղական ճիւղի բացումը, կայացաւ ընդհանուր ժողով՝ 35 անդամների մասնակցութեամբ: Ժողովը նախագահ ընտրելով նախագահ հ. Մուրադբէգեանին և քարտուղար՝ աւագ-ուսուցիչ պ. Ն. Հայրապետեանին, անցաւ ընկ. վարչական կազմի ընտրութեան գործին: Վարչութեան անդամներ ընտրվեցին՝ 1) Ստ. Բատիկեան, 2) Գ. Բուդուղեան, 3) Խ. Բունիաթեան, 4) Վ. Ափրիկեան և 5) Գ. Սինանեան: Անձնափոխանորդներ որոշվեցին՝ Հ. Տէր-Միքայէլեան և Պ. Զալդրանեանց, իսկ վերաստուգիչ յանձնաժողովի անդամներ միաձայն ընտրվեցին՝ 1) Ար. Մամիկոնեանց, 2) Վահ. Յակոբեանց և 3) Գ. Տէր-Իսահակեանց:

Ապա մի քանի օրից յետոյ վարչութիւնը նախահաշիւ կազմելով ներկայացրեց ընդհանուր ժողովին ի հաստատութիւն: Տեղական ճիւղի նախահաշիւը կազմում է.— մուտք՝ անդամավճար 50 հոգու համար 250 ր., զանազան հանդէսներից և ներկայացումներից՝ 110 ր. և նուէրներ՝ 40 ր., գումարը՝ 400 րուբլի. ելք՝ խորհրդին 5% —20 ր., անճար, աղքատ ընտանիքներին նպաստ բժշկութեան՝ 100 ր., չքաւոր աշակերտներին հագուստեղէն՝ 30 ր., 5 որդեգիր տեղական ուսումնարանում՝ 50 ր., գրադարանին՝ 40 ր., մի ուսանողի միջնակարգ դպրոցում՝ 100 ր., վարչութեան ընթացիկ ծախսեր՝ 12 ր. 50 կ. և աննկատելի՝ 27 ր. 50 կ., ընդամենը՝ 400 ր.:

Ինչպէս տեսնում ենք, Նոր-Բայազէտի տեղ. ճիւղի եկամուտը այնքան էլ ընդարձակութիւն չունի, ուստի ցանկալի էր, որ տեղական ժողովուրդն աջակցէր ընկերութեան գործունէութեան, մանաւանդ որ դեռ ևս անդամների թիւը 40-ից չէ անցել, մինչդեռ, ինչպէս ցոյց տուի մուտքի յօդուածում, անդամների թիւը ի նկատի է առնված 50-ի հասցնել: Այդ տեսակէտից ընկերութեան ճիւղի տեղ. վարչութիւնը հրաւիրում է իր հայրենակից այն քաղաքացիներին, որոնք այլ և այլ գործերով բնակվում են ուրիշ տեղ (Ելենովկա, Ախտա, Բասարգեչար, Դիլիջան, Թիֆլիս և այլն) չը զլանան իրանց մասնակցութիւնը ունենալու ընկերութեան գործունէութեան մէջ, մանաւանդ այսպիսի դառն և դժնդակ ժամանակաշրջանում, երբ տեղական բնակչութիւնը՝ չքաւոր դասը, կարօտ է բարեգործութեան ամեն կողմից:

Գ. Սինանեան

Ղազախ, 22 յուլիսի

Կովկ. հայ. բարեգ. ընկերութիւնը յատկացրել է մեր գաւառի բոլոր 50 գիւղերի ուսումնարաններին 600 ր. և պատուիրել տալ 3 գիւղի ուսումնարանի: Դա այնքան չնչին նպաստ է, որի այսպէս կամ այնպէս տնօրինելու համար երկար մտածելու կարիք էլ չը կայ. բայց արի տես, որ 50 գիւղից 500 նամակ եմ ստացել և շարունակում եմ ստանալ, որոնք, բոլորն էլ մատնացոյց անելով իրանց դպրոցների անճարութիւնը, սպառնում են փակել, եթէ բար. ընկերութեան 600 րուբլուց 2 կամ 3 հարիւրը իրանց չուղարկենք: Բոլոր նամակներին մի առ մի պատասխանելու հնարաւորութիւն չունենալով, երկտողովս յայտնում եմ, որ ամենքն էլ ըստ հնոյն իրանց դպրոցի գլխի ճարը տեսնեն և յոյս չը դնեն ընկերութիւնից ստացված մի քանի կոպէկների վրա, որից բաղդի բերմամբ ում էլ բաժին ընկնելու լինի՝ չի փասվի, եթէ առաջուց հոգ տարած լինի իր դպրոցի մասին: Թէ ո՞ր գիւղերին կը տրվի այս 600 ր., այդ կը պարզվի ամսիս վերջին:

Ի դէպ՝ անչափ հետաքրքրական է իմանալ, թէ որքան գիւղ կայ իւրաքանչիւր գաւառում և որքան նպաստ է բաց թողել բարեգ. ընկերութիւնը:

Զաք. ք. Ապրեսեանց

Հին-Նախիջևան, 21 յուլիսի

Յուլիսի 20-ին այստեղ նշանակված էր Նախիջևանի յաջորդութեան ծխական եկեղեցիների լիազօրների ժողովը երկու պատուիրակ ընտրելու համար, որոնք սեպտեմբերի 21-ին պէտք է գնան Երևան մասնակցելու թեմական պատգամաւորների ընտրութեանը:

Եօթ գործակալութիւնների լիազօրների թիւը մօտաւորապէս կազմում է 200, մինչդեռ ընտրութեանը մասնակցելու էին եկել դրա քառորդ մասը: Ահ հասարակ նկատվում էր, որ ժողովուրդը դէպի իր ընտրողական պարտականութիւնները վերաբերվում է չափազանց անտարբեր կերպով. բայց անպարտաճանաչութեան ամենավառ օրինակը տուել էր Ագուլիսի շրջանը, որ չափազանց վատ տպաւորութիւն թողեց ժողովականների վրա: Ծախսերից ասենք թէ՛ նեղութիւններից խուսափելու համար նրանք (թւով 36) իրանց ձայները տուել էին երկու հոգու՝ այդպէս էին վարվել նաև 2 ուրիշ գործակալութիւններ և այն էլ ոչ թէ անգիտակցաբար, որովհետև հոգևոր կառավարութեան գրութիւնների ու հրահանգների մէջ պարզ էր դրված խնդիրը, այլ գիտակցաբար. պարզ բան է այդ ձայներն էլ կորան:

Ժողովը տեղի ունեցաւ 55 հոգու մասնակցութեամբ: Առաջարկված 4 թեկնածուներից ձայների առաւելութեամբ ընտրվեցին «Մշակի» աշխատակից Լ. Դանիէլեան 40 ձայնով և ուսուցիչ Միքայէլ Տէր-Սահակեան՝ 35 ձայնով:

Ժողովը իր նորընտիր պատուիրակներին յանձնարարեց թեմական ժողովի ու առաջիկայում ընտրվելիք պատգամաւորի ուշադրութիւնը հրաւիրել ներկայ ընտրողական անհաւասարութեան վրա: Որովհետև թեմական պատգամաւորի ընտրութեան ժամանակ Նախիջևանի յաջորդութեան երկու պատուիրակները (եօթ գործակալութիւնից), թեմի անկախ գործակալութիւնների երկու պատուիրակները ու թեմական քաղաքի ամեն մի եկեղեցու երեք պատուիրակները հաւասար իրաւունքներ ունեն: Ահա այդօրինակ ակներև անարդարութիւններն են որ պէտք է վերանան ապագայ ընտրութիւնների ժամանակ: D.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ներքին-Ագուլիս, 19 յուլիսի

Պետերբուրգից գալով իմ ծննդավայր Ներքին-Ագուլիսը, իմացայ, որ ամսիս 11-ին հայոց ներկայացում պիտի տրվի: Երկար ժամանակ հայոց ներկայացում չը տեսած, ես մեծ հետաքրքրութեամբ գնացի հայրենիքիս թատրոնը: Որչափ եղաւ իմ ուրախութիւնը, երբ տեսայ, որ տեղացի հայուհիները՝ ոտնատակ տալով նախապաշարմունքը, բեմ էին բարձրացել: Ներկայացումն անցաւ աջող: Ներկայացման իրանց գեղեցիկ խաղով առանձին փայլ էին տալիս դերասաններ պ. պ. Յով. Սեւումեան և Միք-Մանուէլեան: Չենք կարող չը յայտնել մեր գոհունակութիւնը ուսուցիչ պ. Հայկ Սողոմոնեանին, որի շնորհիւ կազմակերպվել էր սիրողների խումբը և որը, բացի ուսուցչութիւնից, հոգ է տանում ժողովրդի լուսաւորութեան վրա: Ցանկալի է, որ յաճախ կրկնվեն այսպիսի ներկայացումներ:

Տիկին Մարիամ Ներսիսեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Ինչպէս տեղեկացանք, Թիֆլիսի Թիւրքահայ գաղթականների շրջանում միտք է յղացել կազմել իրանց միջից մի նպաստամատոյց մարմին՝ հայրենիք վերադառնալ ցանկացողներին հարկաւոր դիւրութիւններն ու աջակցութիւնը ցոյց տալու համար: Այդ միտքը իրագործելու նպատակով մի քանի հոգի նախաձեռնութիւն են յանձն առել պաշտօնական թոյլտուութիւն խնդրելու համապատասխան իշխանութիւնից տեղական Թիւրքահայերի խորհրդակցութիւն հրաւիրելու մասին ապագայում:

◆ Յուլիսի 26 ին, մօտաւորապէս ցերեկվայ ժամը 4-ին, Վերայի այգիների ետևում, ռազմավիրական ճանապարհի վրա, Թիֆլիսի գաւառի շրջանում, անյայտ չարագործներ յափշտակել են Թիֆլիսի վաճառական Խարազեանի 14 տարեկան Թովմաս որդուն: Յափշտակողներին գտնելու համար միջոցներ են ձեռք առնված: Կալանաւորված են Եակով Կոնստանտինովիչ Տաւրիշվիլի և Արչիլ Ալէքսանդրովիչ Եղիգարով, որոնք հրաւիրած են եղել գողացված Խարազեանին և իր. Թումանեանի որդուն քաղաքից դուրս՝ իբր թէ կեղծ ժամանակներ գործարան բանալու պատրուակով:

◆ Յուլիսի 25-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, զօրամասերը, շրջապատելով Թիֆլիսի էլեկտրաքարշի ընկերութեան արհեստանոցները, դեպօն և պարկը, խիստ խուզարկութիւն կատարեցին, որը տևեց $1^{1}/_{2}$ ժամ: Վարկաբեկող ոչինչ բան չէ գտնված:

◆ Ի նկատի առնելով այն, որ Բագուի նահանգը խօլերայի կողմից յայտարարված է երկիւղալի, անդրկովկասեան երկաթուղիների վարչութեանը առաջարկված է սանիտարական-գործադիր մարմինը գործունէութեան հրաւիրել:

◆ Յուլիսի 25-ին բժ. Ս. Ս. Իստոմանովի նախագահութեամբ կայացել է կովկասեան կայսերական բժշկական ընկերութեան արտակարգ նիստը: Ընկերութեան հակախօլերային պատուաստման մասնաժողովի զեկուցման համաձայն, որոշված է վերսկսել այդ պատուաստումները Զուբալովի տան մէջ երկուշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերը՝ ցերեկվայ ժամը 12—2-ը: Միևնոյն ժամանակ որոշված է անցեալ տարվայ շիջուկը ունչացնել և նորը բերել տալ, նոյնը առաջարկելով քաղաքային հասարակական վարչութեանը:

◆ Յուլիսի 27-ից Երևանում սկսել է հրատարակվել «Հրազդան» անունով հայերէն մի թերթ, որ պէտք է հրատարակվի կանոնաւորապէս սեպտեմբերի 1-ից, շաբաթը 3 անգամ: Առաջին համարը տպված էր բաւական մաքուր, իսկ բովանդակութեան մասին դեռ ոչինչ ասել չենք կարող:

◆ Ստացանք Դանիէլ Բեալաշեանի «Ներշնչումներ» գրքոյկը, բաղկացած վաթսուն ոտանաւոր գրուածքներից: Գիրքը պարունակում է 80 երես և տպված է Վաղարշապատում՝ Էջմիածնի տպարանում: Գինն է 40 կոպէկ:

◆ Ժամանակաւոր գեներալ-նահանգապետի կայացրած որոշման համաձայն Թիֆլիսի քաղաքացի Գրիգոր Մովսէսեան Եսըեմեանը, Թիֆլիսի գաւառի բնակիչ Գլախա Դաւիդովիչ Կաբուլաշվիլին, Թիֆլիսի գաւառի Սագարեջօ գիւղի բնակիչ Դաւիթ Անդրէևիչ Րոստիաշվիլին, Ռաչինի գաւառի Բատաշեվի գիւղի բնակիչ Թէօֆիլ Զուրաբով Նօպարիձէն, Գանձակի նահանգի Շուշու գաւառի բնակիչ Մովսէս Գրիգորեան Զաքարեանց, Թիոնէթի գաւառի Ախնէթի գիւղի բնակիչ Ալէքսանդր Ցիաբելաշվիլին, Քութայիսի գաւառի Ռախի գիւղի բնակիչ Թէօֆիլ Գիտով Գուգուցիձէն և նոյն գաւառի Եաննետի գիւղի բնակիչներ Ալէքսանդր Գերմանով Լեկվէյշվիլին՝ ու Անդրէյ Եակովլեվ Լեկվէյշվիլին իբրև չափազանց վնասակար անձինք հասարակական հանգստութեան ու պետական կարգապահութեան համար՝ աքսոր են ուղարկվում Օրենբուրգի նահանգը:

◆ Կովկասեան Փոխարքան թոյլատրել է բելգիահպատակ ինժեներ Լևօին աւտօմօբիլային հաղորդակցութիւն հաստատել ռազմավիրական ճանապարհի վրա Թիֆլիս և Վլադիկավկազ քաղաքների միջև, այն պայմանով միայն, որ ծանրութիւնների և ճանապարհորդների տեղափոխութեան համար սահմանված օրինական պայմանները ճշտութեամբ կատարվեն:

◆ Թիֆլիսի քաղաքային դուման այս տարվայ առաջին կիսամեակի ընթացքում ընդամենը ունեցել է 36 նիստ: Ձայնաւորների օրինական թիւը ներկայ չը լինելու պատճառով 5 անգամ նիստ չէ կայացել, իսկ մի նիստ էլ չէ կայացել Վրաստանի էկզարխի սպանութեան առիթով:

◆ Մի քանի ժամանակ առաջ մենք հաղորդել էինք, որ էլեկտրաքարշի վերատեսուչը յայտարարել է բանւորներին, որ 1907 թւի օգոստոսի 20-ին տեսչութեան նախկին ներկայացուցիչ Ֆրիդմանի և դէպօյի բանւորների միջև կայացած պայմանագիրը չէ ընդունում այլևս: Բանւորները, համարելով դա խախտումն պայմանագրի 9-րդ և 31-րդ յօդուածների, յուլիսի 25-ին 200 պահանջներ են ներկայացրել 3-րդ բաժնի հաշտարար դատարանին, պահանջելով էլեկտրաքարշի վարչութիւնից մօտ 6500 րուբլի:

◆ Քաղաքային ծննդաբերական տան մէջ անհրաժեշտ վերանորոգութիւններ կատարելու նպատակով քաղաքային վարչութիւնը, բժշկական-սանիտարական խորհրդի առաջադրութեամբ, որոշել է փակել յիշեալ տունը օգոստոսի 1-ից մինչև 15-ը և չընդունել ծննդաբերներին:

ՌՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Յուլիսի 27-ին, առաւօտեան, «Сѣверная номера» հիւրանոցում ապրող Օդեսսայի վաճառական Եակով Զախարէնկօն յայտնել է ոստիկանութեանը, որ երբ նա յուլիսի 26 ի երեկոյեան ժամը 11-ին վերադառնում էր էլեկտրաքարշով, իր ծոցի գըրպանից անյայտ մարդիկ հանել են 150 ր. արժեցող ոսկէ ժամացոյցը:

◆ Յուլիսի 27-ին կալանաւորված է Քութայիսի գաւառի գիւղացի Մոսէ Մոտիաշվիլի Սանադիրաձէն, որին Քութայիսի ժամանակաւոր գեներալ նահանգապետը աքսորել էր Վեատկայի նահանգը և նորերս փախել էր այնտեղից:

◆ Յուլիսի 27-ին, ցերեկվայ ժամը 8-ին, Տերտերովսկայա փողոցի վրա գտնվող № 3 տան դռնապանը յայտնել է ոստիկանութեանը, որ, նախորդ գիշեր մօտաւորապէս ժամը 3 ին, պաշտօնաթող կապիտան Ասատիանու. բնակարանից անյայտ մարդիկ կողպէքը կոտրելով գողացել են զանազան իրեր, իսկ թէ որքան գումարի, Ասատիանու բացակայութեան պատճառով տանել չէ...

կարող: Քննութիւն է սկսված և միջոցներ են ձեռք առնված գողերին և իրերը գտնելու համար:

ԲԱՔՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

— Յուլիսի 24-ին Մօլօկանսկայա փողոցի վրա Հիւսէյնովի տան մէջ գտնվող «Կօզլով» պանդոկում խոհարար Յարութիւն Գրիգորեանցը Թիթեղի արկղից աղ վերցնելիս նկատում է նրա մէջ ցիլինդրի ձևի մի ինչ-որ ամուր բան: Երկիւղ կրելով, որ մի գուցէ ռումբ լինի, արկղը տանում է դնում մառանում և իսկոյն այդ մասին իմաց տալիս պանդոկատիրոջը՝ Սաֆի Սաֆեանցին: Վերջինս անձամբ գնում հաղորդում է 5-րդ ոստիկանամասի պրիստաւին: Պրիստաւը, տեղեկացնելով ռումբ գտնվելու մասին դատաստանական իշխանութեանը, ինքը շտապում է դէպքի տեղը և, համոզվելով որ իսկապէս գտնված իրը ռումբի նմանութիւն ունի, հրաւիրում է 2-րդ կարգի կապիտան Ջեգլօկօվին ստուգելու: Ջեգլօկօվը այն եզրակացութեան է եկել, որ նա ոչ թէ ռումբ է, այլ ձեռքով նետելու գրանատ: Թէ ով է դրել գրանատը աղի արկղի մէջ, հնար չէ եղել պարզելու: Հուսէյնովի ամբողջ տունը խուզարկութեան է ենթարկվել, բայց դատապարտելի ոչինչ չէ գտնված:

— Սրանից մի քանի ժամանակ առաջ «Շիբայեվ և ընկ.» ֆիրման սնանկ յայտարարվեց: Այժմ էլ պաշտօնապէս պարզված է, որ սնանկացել է նաև մի ուրիշ նաւթարդիւնաբերական ընկերութիւն՝ առևտրական տուն «Լեվիտ և որդիք», որոնք կերօսինի պահեստներ ունեն Ներքին Ռուսաստանի զանազան քաղաքներում (Խարկօվում, Եկատերինօսլաւում և այլն): Նրա դէմ արդէն ներկայացված են պահանջներ և արգելք է դրված նրա գոյքի վրա այդ պահանջների ապահովութեան համար:

— Ճաշարանների և անգործ սպասաւորների մի խոշոր թիւ ամառվայ սկիզբներին Բագուից գնաց հանքային ջրերը, այն յուսով որ գոնէ ամառային ամիսները այնտեղ մի կերպ կը տեղաւորվի: Սակայն այնտեղ չը կարողանալով տեղ գտնել՝ կրկին վերադարձել են Բագու:

— Սաբունչի գիւղի բնակիչները գանգատվում են, որ շատ ժամանակից ի վեր իրանց մէջ բուն է դրել մանր գողերի մի խումբ, որ զբաղված է տնային իրեր գողանալով: Ինչպէս հաղորդում են, այդ գողերին ճանաչում են շատերը, բայց վախենում են մատնել: («Բ.»)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

— Առաջին և երկրորդ Պետական Դումայի ընտրութիւններին մասնակցող Պետերբուրգ քաղաքի պատուիրակների շրջանում միտք է յղացել յատուկ պատգամաւորութեամբ ողջունել առաջին Պետական Դումայի նախագահ Ս. Ա. Մուրօմցեվին Կօժենչիկների բանտից դուրս գալու օրը: Պատգամաւորութիւնը պատուիրակների անունից կը մատուցանէ Մուրօմցեվին գեղարուեստական ճաշակով շինված մի փոքրիկ արծաթէ զանգակ, որի վրա գեղեցիկ տառերով փորագրված պիտի լինի հետևեալը՝ վերևից. «Առաջին Դումայի առաջին նախագահին». իսկ ներքևում՝ «Գործադիր իշխանութիւնը թող ենթարկվի օրէնսդրական իշխանութեանը»: («Րեչ»)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 28 յուլիսի

Ապագայ թիւրիմացութիւններից և ամեն կարգի նեղ կուսակցական մարդկանց թէ բեռանացի և թէ գրաւոր խծբծանքներից և աւէկօսէններից զերծ մնալու և խուսափելու համար, խնդրեմ ներկայ երկտողիս տեղ տաք «Մշակի» մօտակայ համարներից մէկում:

Ինչպէս յայտնի է, կիրակի, ամսիս 27-ին, կէսօրի մօտերքը տեղիս Թիւրքաց հիւպատոսարանում, համաձայն կանխորոշ յայտարարութեան, Թիւրքիայում սահմանադրութիւն յայտարարվելու առիթով, կայացաւ շնորհաւորէքի հանդէս, նախագահութեամբ պ. հիւպատոսի:

Ի մէջի այլ ճառախօսների, այդ օրը ես ևս առիթ ունեցայ մի քանի խօսք արտասանելու, որտեղ շեշտեցի գլխաւորապէս այն հանգամանքը, որ շատ էլ չը պէտք է հրճուել նման պոչատ սահմանադրութեամբ, մանաւանդ, որ նա տրված է ի վերուստ, և աւելացրի, որ այս պարագային, աւելի քան այլք, Թիւրքահայերը պարտաւոր են աւելի շրջահայեաց և զգոյշ լինել, քանի որ նման երևոյթների ժամանակ է, որ Թիւրքահայութիւնը կարող է դառնալ քաւութեան նոխազ: Հնարաւորութիւն չունենալով պարզ արտայայտվելու, հնար եղածին չափ մութ կերպով ակնարկեցի ինքնավարութեան խնդիրը և ի վերջոյ աւելացրի, որ Թիւրքահայ ժողովուրդը, հնար եղածին չափ ստուար քանակութեամբ, պարտաւոր է վերադառնալ իր բնագաւառը, մշակելու հայրենիքի խոպանացած և ամայացած դաշտերը (քանի որ, ըստ յայտարարութեան պ. հիւպատոսի, ճանապարհները բաց են) և ըստ այնմ կուլտուրական շաւղով առաջ ընթանալ ու տէր դառնալ անտէր մնացած երկրին: Միաժամանակ պարտքս եմ համարում հերքել տարածված մտացածին և սխալ լուրը, թէ ես իբր խօսել եմ որպէս Հնչակեան կուսակցութեան ներկայացուցիչ: Յայտնում եմ, որ ես խօսել եմ որպէս լոկ մի անհատ և ոչ այլ ոք:

Արտէմիուս

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

25 յուլիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Ուսումնարանական-շրջանային իշխանութիւններից մէկը մի յայտարարութիւն է ուղարկել ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան, որի մէջ դպրոցում կարգապահութեան թուլանալու պատճառներից մէկը համարում է այն հանգամանքը, որ աշակերտների մէջ յաճախ է նկատվում ոգելից խմիչքների գործածութիւնը: Մինիստրութիւնը վերոյիշեալ չարիքի դէմ կռուելու միջոցների շարքում օգտակար է համարում առողջապահութեան դասատուութեան ժամանակ բացատրել և ցոյց տալ այն օրգանների մօդէլները, որոնք պայծառ կերպով պատկերացնում են ալկօհօլի վնասակար գործունէութիւնը մարդու կազմուածքի վրա:

ԼՕՆԴՕՆ: Ստատիստիքական փաստերի համեմատ արտաքին առևտրի մասին՝ ապրանքների ներմուծումը Անգլիա պակասել է յուլիսի ընթացքում անցեալ տարվայ հետ համեմատած 5,500,000 ֆունտ ստերլինգով: Ազատ առևտրի կօնգրէսի վերջին նիստում որոշված է կազմել մշտական միջազգային կօմիտէտ առևտրին նպաստելու համար: Վճռված է նոյնպէս երկրորդ միջազգային կօնգրէս հրաւիրել 1910 թւին Հաագայում, Բրիւսէլում կամ Անտվերպէնում:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Թագաւոր Կայսրին բարդ ունէքին ներկայանալու նախկին կայսերական դեսպանը Եապօնիայում Բախմէտեվ և Սև ծովի ծովային ույժերի հրամանատար կօնտր-ադմիրալ Բօստրէմ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Բարձրագոյն ռէսկրիպտ Մեծ Իշխան Նիկօլայ Նիկօլայեվիչի անունով. «Ձերդ Կայսերական Բարձրութիւն, 1905 թւի հոկտեմբերի 27-ին Ես հաւատացի Ձեզ գվարդիայի և զինուորական շրջանի զօրքերը: Ձեր Կայսերական Բարձրութիւնը յայտնեց Ինձ երկիւղներ, որ դժուար է միացնել այդ պաշտօնը պետական պաշտպանութեան խորհրդի նախագահի պարտաւորութեան հետ: Ընդունելով Ձեր յայտարարութեան հիմնաւորութիւնը, Ես այնուամենայնիւ հրամայեցի Ձեզ կատարել Իմ կամքը, անհրաժեշտ համարելով այն ժամանակ այդ միացումը: 1907 թւի դեկտեմբերի 25-ին Ձեր Կայսերական Բարձրութիւնը զեկուցում ներկայացրեց Ինձ Ձեր նկատած անկատարելութիւնների մասին պետական պաշտպանութեան խորհրդի դրութեան մէջ և զինուորական վարչութեան նոր կազմակերպութեան մասին: Ձեր զեկուցումը յարմար էր Իմ հայեացքներին այդ հարցի մասին, այդ պատճառով Ես ենթարկեցի նրան բազմակողմանի քննութեան: Այժմ Ես հրամայեցի զինուորական մինիստրին ներկայացնել Ինձ այդ գործը վերջնական ձևով, համաձայն Իմ տուած ցուցմունքների: Բարձր գնահատելով զօրքերի դաստիարակութեան Ձեր աչքի ընկնող գիտական և գործնական ճանաչողութիւնը և զինուորական գործի իսկական ոգու Ձեր հասկացողութիւնը, Ես կարող եմ այժմ, ի նկատի ունենալով որ Ես որոշել եմ վերաքննել պետական պաշտպանութեան խորհրդի կանոնադրութիւնը և վերակազմել զինուորական վարչութիւնը, ազատել Ձեզ պետական պաշտպանութեան խորհրդի մէջ նախագահելուց և դնել Ձեզ վրա բացառապէս Իմ Ձեզ վստահացած զօրքերի հոգածութիւնը: Ես հաւատացած եմ, որ գվարդիայի և Պետերբուրգի զինուորական շրջանի զօրքերի այժմեան օրինակելի դրութիւնը դրա շնորհիւ աւելի ևս կը բարձրանայ: Ձեր արդիւնաւէտ գործունէութեան համար, որպէս պետական պաշտպանութեան խորհրդի նախագահի որ այդքան օգուտ է բերել, յայտնում եմ Ձեզ Իմ առանձին սրտագին շնորհակալութիւնը»: Իսկականի վրա Նորին Կայսերական Մեծութեան սեփական ձեռքով գրված է. «Ձեզ սրտագին սիրող ՆԻԿՕԼԱՅ»: Պետերհօֆ, յուլիսի 26 ին 1908 թւի:

ՉԻՏԱ: Ժամանակաւոր զինուորական դատարանը, քննելով մի շարք աւազակային յարձակումների և սպանութիւնների գործը, երկուսին մահվան պատժի դատապարտեց, իննին ցմահ տաժանակիր աշխատանքների, մէկին բանտարկութեան 2 տարով:

ՎԱՐՇԱՎԱ: Յուլիսի 26 ի գիշերը Տվորկի գիւղում, Վարշավայի մօտ, հոգեկան հիւանդների հիւանդանոցը նեղս խուժեցին բրաունինգով զինաւորված հինգ անձինք, ազատեցին տաժանակիր աշխատանքների դատապարտված երկու անձանց, որոնք գտնվում էին այնտեղ նրանց փորձելու համար, և փախան:

ՆՕՎՕՉԵՐԿԱՍԿ: Յուլիսի 26-ի երեկոյեան Ալէքսանդրօվսկ-Գրուշէվսկում եկեղեցուց դուրս գալու ժամանակ մի անյայտ անձն ատրճանակի մի հարուածով վիրաւորեց ոստիկանապետ Կօլպինին: Չարագործը բռնված է:

26 յուլիսի

ԼՕՆԴՕՆ: Կալկաթայից Րէյտէրի գործակալութեանը հաղորդում են, որ երեք անձինք, որոնց տան մէջ գտնվել էին ռումբերի պահեստ և պայթուցիկ նիւթեր, դատապարտվեցին տաժանակիր աշխատանքների եօթ տարով: Դատարանում պարզվեց, որ այդ անձինք պատկանում էին գաղտնի տերրորիստական-յեղափոխական ընկերութեան:

ԲԵՐԼԻՆ: Յուլիսի 25-ին ճանապարհորդութիւնից վերադարձան Վիլհէլմ կայսրը և կայսրուհին:

ՀՌՈՄ: Յուլիսի 25-ի երեկոյեան վախճանվեց նախկին մինիստր-նախագահ Րուդինի:

ՎԱՐՇԱՎԱ: Յուլիսի 25-ի երեկոյեան Օկօպօվեան փողոցի վրա 5 անյայտ անձինք անձնական վրէժխնդրութիւնից սպանեցին անցնող բանւորին և փախան:

ԳԷՕՐԳԻԵՎՍԿ (Տէրէկի շրջան): Ժամանեց սահմանորոշային մասի կառավարիչ սենատոր Զայլին, հողային աշխատանքների համար ծանօթանալու շրջանում:

ԽԱՐԿՕՎ: Բակտէրիօլօգիական քննութիւնը երևան հանեց, որ յուլիսի 24-ին Նիկօլաեվեան հիւանդանոցը բերված երկաթուղիական ծառայողը հիւանդ է խօլերայով: Նոր հիւանդացողներ չը կան:

ՄՕՍԿՎԱ: Օգոստոսի 2 ին նշանակված է ստարօօբրեադցիների հերթական համառուսական համաժողովի բացումը Նիժնի-Նօվգորոդում:

ՌԻԳԱ: Ոստիկանապետի նախագահութեամբ բացվեց քաղաքային յանձնաժողով՝ ոստիկանութիւնը բարեփոխելու հարցը քննելու համար: Այդ յանձնաժողովին մասնակցում են քաղաքի, գէմստվօյի և այլ հաստատութիւնների ներկայացուցիչները:

ԲԵՐԼԻՆ: Գերմանիայի պօստային ստորին ծառայողների ընկերութիւնների ներկայացուցիչների խորհրդակցութեան մէջ վճռվեց հիմնել Գերմանիայի պօստերի և հեռագրատների ստորին ծառայողների դաշնակցութիւն:

ԿԻԵՎ: Միսիօնէրական համաժողովը, լսելով հանւսաղանդական յանձնաժողովի զեկուցումները նոր-խաբայէլի, խլիստօվցիների, եհօվիստների, մալէվանցիների. հրէութիւն անող մօլօկանների և շտունդօմօլօկանների աղանդների մասին, որոշեց կոչումել դրանց դէմ ընդհանուր միսիօնէրական բնաւորութիւն կրող միջոցներով, հեռացնել եկեղեցուց խլիստօվցիների առաջնորդներին բանադրելով նրանց, միջնորդել սինօդի առաջ մօլօկանների կօլօնիաներից մէկի համար բանալ սեմինարիա, հիմնել Վլերնիում և Տաշկէնդում միսիօնէրների երկու պաշտօն: Ապա համաժողովի նախագահ Անտօնի արքեպիսկոպոսը ժողովի կողմից շնորհակալութիւն յայտնեց համաժողով սարքողներին և նրան եռանդով մասնակցողներին: Պատուաւոր նախագահ միտրօպօլիտ Ֆլավիանը համաժողովը փակված յայտարարեց:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 Թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.:
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. ոսկրի ներքին և նեարդային:
Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկախտ.:
Ա. Գ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.:
Կին-բժիշկ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան:
Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—12½ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան:
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ. վեներական, միզասեռ և մորթու հ.
Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մխիթարեանց
Անցեալ տարիների նման ընդունում է հիւանդներին վեներական և մորթու ցաւերով Կիսլօվօդսկում, հիւրանոց «Րօսսիա»:
(ա. օ.) 100—91

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱԶՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւնն ամեն օր
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելեամինօվսկայա փողոց № 8.
(ե. հ. շ.) 100—94

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿԻ
ՀԱՅՈՑ ԾԽԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
հարկաւոր է
ԱՒԱԳ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
17 դաս շաբաթական (15 դաս ռուսաց լեզու և 2 դաս աշխարհագրութիւն): Ցանկալի է ինստիտուտաւարտ: Պայմանների համար դիմել հոգաբարձու Գ. Սուքիասեանցին:
(օ. մ.) (ապ.) 6—5

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՕՆ
ՅՈՎՍԷՓ
Մելիք-Ջհանեանցի
Церковная ул. д. № 11. (близъ памятника Ворсонцова)
Ընդունվում են աշակերտներ փոքրիկ և երեխեկ և պատրաստում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար: Աւանդվում են ռուս, հայ, գերման, լատին և ֆրանսիական լեզուներ: Այդտեղ կազմակերպված են և խմբական պարապմունքներ միջնակարգ դպրոցների բարձր դասարաններ մտնել ցանկացողների համար: Առարկաներ աւանդելու համար հրաւիրված են մասնագէտ ուսուցիչներ: Ի մէջի այլոց աւանդվում է և իտալերէն:
(օ. մ.) 20—9

Զգուշացէք կեղծումներից
ԲՕՐՆՕ-ՏԻՄՕԼԵԱՆ ՍԱՊՕՆ
Գ. Ֆ. ԻՒՐԳԵՆՍԻ
Պեպէնների, սևութեան, դեղին բծերի, պզուկների և պատռկների դէմ: Անուշահոտ տուալէտային սապօն բարձր արժանաւորութեան: Ծախվում է ամեն տեղ 1 կտորը 50 կօպ., ½ կտորը 30 կօպ.: Ոսկէ մեդալ, Լօնդօն, 1893 թւի համար: Գլխաւոր պահեստը Գ. Ֆ. Իւրգենսի մօտ, Մօսկվայում:
(14,29) 25—18

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻ
Քաղաքային տարրական օրիորդաց և տղայոց դպրոցների համար հարկաւոր է
ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԵԱՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
12 դասով: Դասագինն 30 ր.:
Պահանջվում է եւրոպական ձայնագրութեան մասնագիտական պատրաստութիւն ունեցող անձնաւորութիւն:
Խնդիրներն ընդունվում են մինչև օգոստոսի 15-ը:
Դիմել՝ Александрополь, Думск. училищ. комиссій.
(ապ.) 3—2

Վօրօնեժի նահ. Րօսսօշ աւանում ունեմ
ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿԻ
(բակալէյնի, գալանտերէյնի, երկաթեղէնի, մրգեղէնի և խմիչքեղէնի)
ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ՄԵԾ ԽԱՆՈՒԹ,
որը կամենում եմ
ՎԱՃԱՌԵԼ
Ցանկացողները պայմանների մասին թող դիմեն ինձ հետևեալ հասցէով. Слоб. Россошъ (Ворон. губ.). Михаилу Александровичу Кеворкову.
(25, յուլ. 1, 15, 29, օգ. 3) 5—4

Ուսումնարան եւ Պանսիօն
Գ. Լ. Կուզանօվի
Պասկեվիչի փողոցից փոխադրվել է Բուշչևսկայա փ. № 11, Աբովեանցի տունը, Սօլօլակում:
(կ. ե.) (795) 2—2

Մամուլի տակ է և մի երկու օրից լոյս կը տեսնէ
Թիւրք
սահմանադրութիւնը
և
ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԹԻՒՐՔ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ
1) Կայսերական հրովարտակը, Աբդիւլ-Համիդի պատկերով
2) Սահմանադրութիւնը Միթհատ փաշայի պատկերով
3) Երկու խօսք «Միթհատեան սահմանադրութեան» մասին
4) Ահմէդ Րիզայի կենսագրութիւնն ու պատկերը
5) «Միութիւն և առաջադիմութիւն» կուսակցութ. ծրագիրը
6) Սաբահէդդինի կենսագրութիւնն ու պատկերը
7) «Ապակենտրոնացման և անհատական նախաձեռնութեան» կուսակ. ծրագիրը
8) Դոկտ. Աբդուլլահ Ջեվդէթի կենսագրութիւնն ու պատկերը
9) «Շուրայի Օսմանի» կուսակցութեան ծրագիրը
Կազմեց Տ. ԶԱՒԷՆ
Գինն է 20 կօպ.
Դիմել՝ Վ. Վարդանեան, Типографія «Эпоха», Гановская № 3. Միւս քաղաքներից փողի փոխարէն կարելի է ուղարկել նամականիշներ:
(առ.—1) 6—3

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

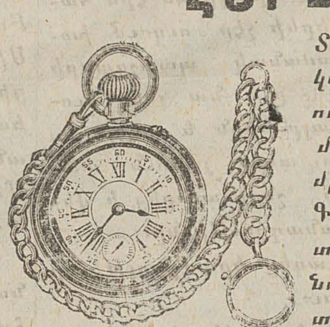

Տղամարդկանց գրպանի ժամացոյց, բաց (չոսկեջրած), ամերիկական իսկական «ՍՕԼՕ» ոսկուց, գեղեցիկ քանդակով: 56 պ. ոսկուց մասնագէտն էլ չի ջոկի: Այս ժամացոյցի շինուածքը ամենալաւագոյն «anker»-ից (և ոչ ցիլինդր), լարվում է 36 ժամը մի անգամ, բանում է շատ ճիշտ: Երաշխաւորութիւն 6 տարով: Գինը 12 ռուբլու տեղ միայն 3 ռ. 25 կ., երկուսը՝ 6 ր.: Նոյն տեսակի կանանց—հատը 4 ր.: Ձրիաբար տրվում է՝ 1) շղթայ նոյն նիւթից, 2) բրելօկ-բինօկլ գեղեցկագոյն հետաքրքրաշարժ տեսարաններով, 3) զամշեայ քսակ, որ ժամացոյցը փչանալուց ազատ է պահում:
Հասցէն՝ Генеральное представительство часовъ «СОЛО» Т-во «АПОЛЛО». Варшава, М. 1-е почтов. отдѣленіе.
Ծրարելու և ուղարկելու համար մի կամ չորս ժամացոյցից առնվում է 50 կօպէկ, Սիբիր՝ 75 կ.: Սիբիր առանց գրաւականի չէ ուղարկվում: Ուղարկում ենք վերադիր վճարով:
Թղթակցութիւնը ռուսերէն և գերմաներէն լեզուներով:
(օգ. 8, 18) 3—1

ԽՐՕՆՕՄԵՏՐ ԺԱՄԱՑՈՅՑ
ՊԱՐԻԶԵԱՆ ԺԱՄԱՑՈՅՑ „ԽՐՕՆՕՄԵՏՐ“
ոչնչով չէ տարբերվում իսկական ոսկէ ժամացոյցից, ոսկեջրված է էլեքտրականութեան օգնութեամբ իսկական ոսկու երեք շերտով: Ընթացքը ստուգված է պարիզեան հանրագիտարանի ժամերով և այս դէպքում իրանից ներկայացնում է ժամացոյցի տեխնիկայի վերջին խօսքը: Խփանները (крышки) գեղեցկացված են շնորհալի քանդակով: Գինը՝ տղամարդկանց բաց № 6-ը 6 ր. 50 կ. և փակ № 13-ը 8 ռուբլի:
Կանանցը լինում է միայն փակ՝ 9 ռուբլի արժեցող:
Փաւաոները ուղարկելու համար փողերից վերցվում է—Եւրօպական Ռուսաստան 50 կ. և Ասիական՝ 75 կ.: Ծրարելը ձրի:
Ժամացոյցն ուղարկվում է անմիջապէս պատուէր ստանալուց յետոյ:
Գրաւական ուղարկողներին ձրիաբար տրվում է ժամացոյցի շղթայ:
Պատուէրները հասցէագրել՝
Московскому Центральному складу часовъ
Москва, домъ Виноградова, 126.
(ե.) 20—1

ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ
Մ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆԻ
ԻՒՐԵՎԻՐՋԻՑ ՓՈԽԱԴՐԱԾ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ
1. Թւաբանական օրինակներ եւ խնդիրներ. Ա. տարի, 2-րդ հրատարակութիւն, գզալի ճոխացրած 15 կ.
2. Թւաբանական օրինակներ եւ խնդիրներ. Բ. տարի, 2 րդ հրատարակութիւն. յաւելուածներով ու պատկերներով 25 կ.
3. Թւաբանական օրինակներ եւ խնդիրներ. Գ. տարի 25 կ.
4. Թւաբանական օրինակներ եւ խնդիրներ. Շապօշնիկօվից ու Վալցօվից փոխադր. կոտորակների տեսութիւն և ընդհանուր կանոններ. պատկերազարդ Ա. մաս. 30 կ.
5. Համառօտ երկրաչափութիւն. գրոյներ երկրաչափական մարմինների մասին Ա. մաս. 25 կ.
Թւաբանական օրինակների Ա. և Բ. տարի ձեռնարկները ընդունված և թոյլատրված են Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձական խորհրդի կողմից հայոց ծխական դպրոցների համար:
(ե. կ.) 6—5
Դիմել՝ Թիֆլիս «Գուտտենբերգ» գրախանութը: